

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών *Διοίκηση Επιχειρήσεων (Ελληνικό MBA)*

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Οι Αντιλήψεις Των Εκπαιδευτικών Για Την Εξ Αποστάσεως Μάθηση Στη Μεταδευτεροβάθμια
Επαγγελματική Εκπαίδευση

Δήμητρα Μενελάου

Επιβλέπων Καθηγήτής
Κρίστης Χασάπης

Μάιος 2024

**Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης**

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Διοίκηση Επιχειρήσεων (Ελληνικό MBA)

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Οι Αντιλήψεις Των Εκπαιδευτικών Για Την Εξ Αποστάσεως Μάθηση Στη Μεταδευτεροβάθμια
Επαγγελματική Εκπαίδευση**

Δήμητρα Μενελάου

**Επιβλέπων Καθηγητής
Κρίστης Χασάπης**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για
απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών
Στη Διοίκηση Επιχειρήσεων
από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης
του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2024

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η βελτίωση και η ενίσχυση της μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν πάντα στόχος. Στο πλαίσιο αυτής της συνεχούς προσπάθειας, υπάρχει ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως μάθησης ως εναλλακτικής μορφής μάθησης, χρησιμοποιώντας νέες τεχνολογίες. Μέσα από μια ενδελεχή ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, αυτή η μελέτη στοχεύει να παρέχει σαφήνεια σχετικά με τις διάφορες πτυχές της εξ αποστάσεως μάθησης, συμπεριλαμβανομένης της εξέλιξής της, των διαφορετικών μορφών, των τεχνολογικών εξελίξεων, καθώς και των πιθανών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων. Επιπλέον, η μελέτη επιδιώκει να διερευνήσει τις προοπτικές των εκπαιδευτικών μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την αναγκαιότητα, τη χρησιμότητα και την αποτελεσματικότητα της ενσωμάτωσης της εξ αποστάσεως μάθησης στην επαγγελματική τάξη. Για τη συλλογή δεδομένων, χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο σε δείγμα 100 εκπαιδευτικών. Τα ευρήματα αποκαλύπτουν ότι παίζει σημαντικό ρόλο στον εμπλουτισμό των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας και συμβάλλει στη συνολική εκπαιδευτική διαδικασία. Ωστόσο, είναι ζωτικής σημασίας για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένης της κυβέρνησης, των εκπαιδευτικών και των μαθητών, να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για να εξασφαλίσουν την επιτυχή εφαρμογή της εξ αποστάσεως μάθησης.

Λέξεις – Κλειδιά

Εξ αποστάσεως μάθηση, μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ΤΠΕ(Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνιών), εκπαιδευτικοί

ABSTRACT

Improving and strengthening post-secondary education has always been a goal. In the context of this continuous effort, there is a growing interest in the integration of distance learning as an alternative form of learning, using new technologies. Through a thorough review of existing literature, this study aims to provide clarity on various aspects of distance learning, including its evolution, different formats, technological developments, and potential advantages and disadvantages. In addition, the study seeks to explore the perspectives of post-secondary educators regarding the necessity, utility, and effectiveness of integrating distance learning into the professional classroom. For data collection, a questionnaire was administered to a sample of 100 teachers. The findings reveal that it plays an important role in enriching traditional teaching methods and contributes to the overall educational process. However, it is vital for all stakeholders, including government, educators and students, to continue their efforts to ensure the successful implementation of distance learning.

Keywords

Distance learning, post-secondary education, Information and communications technology (ICT), teachers

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	11
1.1 Εξ αποστάσεως μάθηση	11
1.1.1 Εννοιολογική προσέγγιση	11
1.1.2 Ιστορική αναδρομή και μοντέλα	13
1.1.3 Κατηγορίες	15
1.1.4 Αναγκαιότητα.....	17
1.1.5 Νομική προσέγγιση	20
1.1.6 Εμπόδια εφαρμογής και διευκολύνσεις.....	23
1.2 Μάθηση και τεχνολογία	25
1.2.1 Η συμβολή της τεχνολογίας	25
1.2.1.1 Θετική επιρροή.....	27
1.2.1.2 Αρνητική επιρροή.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	32
2.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	32
2.2 Ερευνητικός σχεδιασμός	32
2.3 Ερευνητικό εργαλείο	33
2.4 Δείγμα, δειγματοληψία και συλλογή δεδομένων	34
2.5 Στατιστική ανάλυση	35
2.6 Αξιοπιστία και εγκυρότητα	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Παρουσίαση αποτελεσμάτων.....	37

3.1 Δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων	37
3.2 Εξ αποστάσεως μάθηση και εκπαιδευτική διαδικασία.....	39
3.3 Θετικά σημεία και εμπόδια	41
3.4 Επίδραση της εξ αποστάσεως μάθησης στην επαγγελματική μάθηση.....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΣΥΖΗΤΗΣΗ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	45
4.1 Συζήτηση	45
4.2 Συμπεράσματα.....	49
4.3 Περιορισμοί της έρευνας.....	52
4.4 Προτάσεις για έρευνα.....	52
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	54
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	59
Ερωτηματολόγιο.....	59

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εξέλιξη όλων των ιδρυμάτων εκπαίδευσης λαμβάνει χώρα για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις κάθε γενιάς και κοινότητας: οι νέες τεχνολογίες οδήγησαν τη γνώση και τις πληροφορίες να αποθηκεύονται σε ψηφιακή μορφή, συμβάλλοντας έτσι στην παγκοσμιοποίηση, που από την άλλη πλευρά έχει δημιουργήσει μια παγκόσμια αγορά εργασίας. Μια αγορά όπου, παρ'όλο που ο επαγγελματισμός αναζητείται από όλους τους πολίτες ως κυριαρχία μέσω της μάθησης και της κατάρτισης, έρχεται με περιορισμούς (όπως έλλειψη χρόνου ή επαγγελματικές ευθύνες). Αυτό οδήγησε τα ιδρύματα να υιοθετήσουν ευέλικτες μεθόδους, όπως η εξ αποστάσεως μάθηση — μια προσέγγιση που δεν είναι σωματικά απαιτητική τόσο για τον εκπαιδευτή όσο και για τον εκπαιδευόμενο. Σε απάντηση, πολλά σύγχρονα ιδρύματα τριτοβάθμιας μάθησης υιοθετούν τώρα προγράμματα τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο που παραδίδονται εξ ολοκλήρου εξ αποστάσεως ή συνδυάζονται με παραδοσιακές μεθόδους όπως οι κατ' ιδίαν συναντήσεις (Singh, 2020).

Το παγκόσμιο φαινόμενο της εξ αποστάσεως μάθησης κερδίζει δυναμική σε διάφορους τομείς, όπως σημειώνει ο Gifot (2018).— μονάδες τριτοβάθμιας μάθησης, μάθησης ενηλίκων, ακόμη και δευτεροβάθμιας μάθησης που στρέφονται προς τη διαδικτυακή μάθηση μέσω της χρήσης του Διαδικτύου για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Ως απάντηση σε αυτό το κύμα, το Υπουργείο Παιδείας - εκπροσωπώντας εκπαιδευτικές δομές σε όλη τη χώρα - ίδρυσε το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο. Αυτή η πρωτοβουλία προσφέρει σύγχρονη ασύγχρονη μάθηση μέσω του Διαδικτύου, με μια σειρά ψηφιακών εργαλείων, με στόχο να συμπληρώσει την παραδοσιακή καθημερινή διδασκαλία στην τάξη, να εμπλουτίζει τη μαθησιακή διαδικασία ενδυναμώνοντας τους μαθητές οποιαδήποτε στιγμή έξω από τους τοίχους του σχολείου. Ο Thapa (2020) τονίζει ότι η αποτελεσματική εξ αποστάσεως μάθηση αντικατοπτρίζει την επιτυχημένη ζωντανή διδασκαλία στην τάξη και υπογραμμίζει δύο κρίσιμους παράγοντες επιτυχίας: ουσιαστική επαφή δασκάλου-μαθητή και ακαδημαϊκή ακεραιότητα των δεξιοτήτων οργάνωσης παρουσίασης υλικού του προγράμματος σπουδών. Υπογραμμίζει τη συμμετοχή των μαθητών στον καθορισμό των μαθημάτων και των διαδικασιών αξιολόγησης ως καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτών και μαθητών.

Η ανταλλαγή γνώσεων μέσω του Διαδικτύου καταργεί τα χωροχρονικά όρια, επιτρέποντας την προσβασιμότητα για όλους όσους ενδιαφέρονται να μάθουν από τον πλούτο του – γεγονός ευρέως αναγνωρισμένο από τους εκπαιδευτικούς κύκλους, που το έχουν αγκαλιάσει λόγω της αμεσότητας και της ευκολίας που παρέχει άνεση κατά τις περιόδους σπουδών. Υπάρχουν εκείνοι που έχουν επιφυλάξεις για την ψηφιακή μάθηση. Πιστεύουν ότι η φυσική αλληλεπίδραση μεταξύ ενός μαθητή και ενός δασκάλου δεν μπορεί να αντικατασταθεί, καθώς η ηλεκτρονική μάθηση δεν παρέχει τη συναισθηματική σχέση με τους εκπαιδευτές και τους συνομηλίκους. Αυτή η άποψη θεωρείται απαραίτητη για την ψυχολογική και κοινωνική ευημερία ενός ατόμου, όπως σημειώνεται από τον Mandela (2019), αλλά τείνει να αλλάξει καθώς περισσότεροι άνθρωποι αγκαλιάζουν το διαδίκτυο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Ωστόσο, ο Peters (1998) υποστηρίζει ότι η τεχνολογία αναμφισβήτητα συμβάλλει στην μάθηση, παρά το γεγονός ότι ορισμένοι δεν αναγνωρίζουν τα οφέλη της λόγω των διαφορετικών αντιλήψεων για την εκπαιδευτική πραγματικότητα. Η Haw (2015) προτείνει ότι η χρήση της τεχνολογίας στον προγραμματισμό των διδακτικών στόχων μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη συμμετοχή των μαθητών, η οποία διαφορετικά δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί χωρίς αυτήν.

Επιπλέον, η τρέχουσα εποχή της παγκοσμιοποίησης έχει οδηγήσει σε αυξανόμενες προσδοκίες για τα προσόντα και την κατάρτιση των νέων—με την μάθηση πλέον στενά συνδεδεμένη με την αγορά εργασίας. Ένας τρόπος για να αντιμετωπιστεί αυτό είναι μέσω της μάθησης με βελτιωμένη τεχνολογία. Ο Παρασκευάς κ.α. (2020), υπογραμμίζει ότι όλα τα προγράμματα σπουδών στον 21ο αιώνα θα πρέπει να υιοθετούν ψηφιακές στρατηγικές, ανεξάρτητα από το αν το μάθημα διεξάγεται διαδικτυακά ή πρόσωπο με πρόσωπο. Αντί να βασίζεται αποκλειστικά σε παραδοσιακά εγχειρίδια, το εκπαιδευτικό λογισμικό θα πρέπει να ενσωματωθεί με βάσεις δεδομένων, περιοδικά ανοιχτής πρόσβασης, ζωντανούς διαδικτυακούς συνδέσμους και άλλους ψηφιακούς πόρους. Σήμερα η εξ αποστάσεως μάθηση έχει μεγαλύτερη σημασία από ποτέ, καθώς πρόσφατα παγκόσμια γεγονότα —όπως η αναστολή λειτουργίας όλων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων λόγω πρωτοφανούς επιδημίας πανδημίας— καταδεικνύουν την αξία της. Σε τέτοια σενάρια, το διαδίκτυο αναδεικνύεται ως το πιο εύκολα προσβάσιμο εργαλείο για τη συνεχή μάθηση με εποικοδομητικό τρόπο.

Η εξ αποστάσεως μάθηση είναι μια τάση στην μάθηση που αναπτύσσεται ραγδαία, χάρη στην πρόοδο της τεχνολογίας και τις πολλές εφαρμογές πληροφορικής που την καθιστούν εύκολη. Ωστόσο, ενώ κάποιοι το βλέπουν ως σωτήρα που θα φέρει επανάσταση στη διδασκαλία, άλλοι το βλέπουν με σκεπτικισμό: αμφισβητούν την αποτελεσματικότητά του και αν θα πρέπει να αντικαταστήσει πλήρως την παραδοσιακή διδασκαλία. Αυτή η απόκλιση απόψεων μεταξύ των εκπαιδευτικών σχετικά με την ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως μάθησης στο σύστημα έχει εμποδίσει κάθε προσπάθεια για τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων διδασκαλίας - αποτελώντας έτσι τη βάση για τη μελέτη μας. Στόχος μας είναι να διερευνήσουμε τις στάσεις και τις απόψεις των καθηγητών γυμνασίου για την εξωτερική μάθηση (συγκεκριμένα σύγχρονη ή ασύγχρονη) ως αναπόσπαστο μέρος του εργασιακού τους περιβάλλοντος. Το αποτέλεσμα μιας τέτοιας μελέτης είναι κρίσιμο. Η μεταλυκειακή μάθηση δεν στοχεύει μόνο στη μετάδοση γνώσεων αλλά συμβάλλει σημαντικά στην πνευματική ανάπτυξη των νέων. Αν και η ενσωμάτωση των ΤΠΕ και η εξ αποστάσεως μάθηση αντιμετωπίζονται θετικά, αναζητούμε επίσης τις προοπτικές των δασκάλων για τη μικτή μάθηση (ζωντανή και εξ αποστάσεως μάθηση) και διάφορες συνθήκες ετοιμότητας - τόσο σε επίπεδο εκπαιδευτικού όσο και σε επίπεδο συστήματος - για την εφαρμογή εξωτερικών εκπαιδευτικών συστημάτων: σύγχρονο ή ασύγχρονο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1.1 Εξ αποστάσεως μάθηση

1.1.1 Εννοιολογική προσέγγιση

Η εμφάνιση της εξ αποστάσεως μάθησης/εκπαίδευσης δεν είναι μια νέα ιδέα στη σύγχρονη εποχή, καθώς ήδη ασκείται από τον 19ο αιώνα μέσω προγραμμάτων αλληλογραφίας. Σαφώς, η σύγχρονη εξ αποστάσεως μάθηση ενισχύεται σε μεγάλο βαθμό από εξελιγμένα τεχνολογικά εργαλεία που επιτρέπουν στην μάθηση είτε να μιμείται ένα φυσικό περιβάλλον τάξης είτε ο μαθητής να έχει πρόσβαση, με δική του ευκολία μέσω διαδικτυακών πλατφορμών. Ανάλογα με τον τρόπο παράδοσής της, η εξ αποστάσεως μάθηση μπορεί να είναι είτε σύγχρονη είτε ασύγχρονη, αλλά και οι δύο μορφές εγγυώνται μάθηση εξ αποστάσεως, χωρίς την ανάγκη φυσικής υποδομής – υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχουν ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα της εξ αποστάσεως μάθησης είναι η έλλειψη πρόσωπο με πρόσωπο επαφής μεταξύ του αποστολέα και του παραλήπτη (Abdo, 2021). Ο Chakraborty (2020) θεωρεί ότι αυτός ο τρόπος μάθησης χαρακτηρίζεται όχι μόνο από τον φυσικό διαχωρισμό μεταξύ δασκάλου και μαθητή, αλλά και μεταξύ άλλων μαθητών εντός της ίδιας ομάδας κατά τη διάρκεια της μαθησιακής τους διαδικασίας. Προσδιορίζει περαιτέρω — εκτός από τη διαμεσολάβηση εξ αποστάσεως και οργάνωσης — τη χρήση τεχνικών μέσων, τη δυνατότητα περιστασιακών συναντήσεων και την αμφίδρομη επικοινωνία ως διακριτικά χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν αυτόν τον τρόπο μάθησης.

Σύμφωνα με τους Clarke & Englebright (2013), η εξ αποστάσεως μάθηση μπορεί να οριστεί ως η διαδικασία κατά την οποία ο μαθητής βρίσκεται σωματικά μακριά τόσο από τον εκπαιδευτή όσο και από το εκπαιδευτικό ίδρυμα, με την τεχνολογία να παίζει μεσολαβητικό ρόλο στην παροχή της μάθησης. Από την άλλη πλευρά, περιγράφουν την εξ αποστάσεως μάθηση ως ένα επίσημο σύστημα μάθησης που βασίζεται στο ίδρυμα όπου τα μέλη της ομάδας μάθησης χωρίζονται γεωγραφικά και έρχονται σε επαφή με τους εκπαιδευτές και το περιεχόμενο των μαθημάτων μέσω διαδραστικών τηλεπικοινωνιακών συστημάτων. Οι τρόποι παράδοσης για τέτοια συστήματα ποικίλλουν πολύ: η διάσκεψη βίντεο/ήχου ή η διαδικτυακή διάσκεψη μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνη της ή σε συνδυασμό. Η σύγχρονη επικοινωνία περιλαμβάνει αλληλεπιδράσεις σε πραγματικό χρόνο, ενώ οι ασύγχρονες μέθοδοι επιτρέπουν ευελιξία

στους μαθητές που εργάζονται σε διαφορετικούς χρόνους. Αυτές οι δύο προσεγγίσεις μπορούν επίσης να συμπληρωθούν με τηλεφωνικές συζητήσεις, διαδικτυακές συνομιλίες ή φυσικές συναντήσεις. Παρ' αυτή την ευελιξία, τα προγράμματα που προσφέρονται μέσω της εξ αποστάσεως μάθησης προορίζονται είτε να συμπληρώσουν, είτε να ενσωματωθούν πλήρως στα παραδοσιακά ακαδημαϊκά προγράμματα σπουδών.

Η έννοια της επιτυχημένης εξ αποστάσεως μάθησης περιλαμβάνει την παρακίνηση του μαθητή να ανακαλύψει πληροφορίες μέσω συγκεκριμένων δραστηριοτήτων που οδηγούν σταδιακά στην απόκτηση γνώσης. Με παρόμοιο τρόπο, ο Patel (2021) υπογραμμίζει ότι η εξ αποστάσεως μάθηση επιτρέπει στον μαθητή να επιλέξει τον δικό του ρυθμό μελέτης, ενώ καλύπτει το αντικείμενο ολοκληρωμένα. Σύμφωνα με τους Ouyang & Stanley (2014), η εξ αποστάσεως μάθηση διαφέρει από τη συμβατική μάθηση, καθώς βασίζεται σε τέσσερις άξονες: τον εκπαιδευτή, τον εκπαιδευόμενο, το εκπαιδευτικό υλικό και το μέσο — σε αντίθεση με την τελευταία που δεν περιλαμβάνει το μέσο. Υπήρξε μάλιστα μια άποψη που υποδηλώνει ότι η εξ αποστάσεως μάθηση είναι μια βιομηχανοποιημένη μορφή διδασκαλίας. Αυτή η προοπτική κάνει παραλληλισμούς μεταξύ της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην εξ αποστάσεως μάθηση και της βιομηχανικής παραγωγής, λόγω των ομοιοτήτων στις στρατηγικές τους, που βασίζονται στην προσεκτική προετοιμασία, τον ενδεδειγμένο προγραμματισμό και την ανατροφοδότηση σε όλα τα στάδια που περιλαμβάνονται στις διαδικασίες παραγωγής, επειδή και οι δύο διαδικασίες σχετίζονται με κοινά χαρακτηριστικά - κοινή χρήση ανατροφοδότησης βρόγχων με όλα τα εμπλεκόμενα βήματα. Η εξ αποστάσεως μάθηση προέκυψε κατά τη διάρκεια της εκβιομηχάνισης και διευκολύνθηκε από τα τεχνολογικά μέσα που προσφέρονται ως μέρος αυτής της εποχής.

Η εξ αποστάσεως μάθηση απέχει πολύ από το να είναι μια διαδικασία αυτομάθησης, σύμφωνα με την Εγκυκλοπαίδεια Britannica. Πραγματοποιείται σε ένα ακαδημαϊκό συγκρότημα όπου τα εκπαιδευτικά ιδρύματα αναλαμβάνουν την ευθύνη και μεσολαβούν στη διαδικασία. Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της εξ αποστάσεως μάθησης είναι ο φυσικός διαχωρισμός μεταξύ μαθητών και δασκάλων (και μερικές φορές ακόμη και χρονικός χωρισμός). Παρόλα αυτά, τα καλά σχεδιασμένα προγράμματα μπορούν να συμβάλουν στη γεφύρωση όχι μόνο της φυσικής απόστασης αλλά και των πνευματικών, πολιτιστικών και κοινωνικών χάσμάτων μεταξύ τους. Η αλληλεπίδραση δασκάλων και

μαθητών δεν εξαρτάται από τη φυσική εγγύτητα, αλλά μάλλον από έξυπνα τεχνολογικά μέσα - ευρέως διαθέσιμα και ικανά να ενθαρρύνουν τέτοιες ανταλλαγές. Ωστόσο, αυτό που είναι πιο αξιοσημείωτο σε αυτήν την προσέγγιση είναι ότι προωθεί μια τριάδα εκπαιδευτικής κοινότητας που αποτελείται από μαθητές, δασκάλους και περιεχόμενο, ο καθένας από τους οποίους παίζει ζωτικό ρόλο κατά την εφαρμογή. Με τις σημερινές πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook ή το YouTube, να δημιουργούν διαδικτυακές κοινότητες όπου οι χρήστες μοιράζονται ιδέες ή γνώσεις (ενώ αισθάνονται επίσης μέρος σε κάτι μεγαλύτερο από τον εαυτό τους) έχει γίνει ευκολότερο λόγω των προσπαθειών αυτών των πλατφορμών να ξεπεράσουν τα εμπόδια που σχετίζονται με τη φυσική απομόνωση (Selivanov & Savchenko, 2019).

Η χρήση της εξ αποστάσεως μάθησης συχνά ταυτίζεται με διάφορους άλλους όρους όπως η διαδικτυακή μάθηση, η ηλεκτρονική μάθηση, η μάθηση μέσω αλληλογραφίας, οι εξωτερικές σπουδές, η ευέλικτη μάθηση. Αυτές οι διαφορετικές μορφές μάθησης έχουν κοινά χαρακτηριστικά: τη φυσική ή χρονική απόσταση μεταξύ δασκάλου και μαθητή και τη χρήση πολυμέσων και τεχνολογίας για επικοινωνία. Η εξ αποστάσεως μάθηση απαιτεί αυτοκατευθυνόμενη μάθηση και ειδικές δεξιότητες μελέτης από την πλευρά των μαθητών – επομένως απαιτούνται καινοτόμες μέθοδοι διδασκαλίας, μάθησης και καθοδήγησης για την υποστήριξη αυτών των αναγκών (Sherry, 2015).

1.1.2 Ιστορική αναδρομή και μοντέλα

Μια αναγκαιότητα προσέγγισης της μάθησης για μαθητές σε απομακρυσμένες ή απομονωμένες περιοχές: η αυγή της εναλλακτικής εξ αποστάσεως μάθησης. Η Σουηδία και η Αγγλία είδαν προσπάθειες στη δεκαετία του 1830 και του 1840 με μαθήματα αλληλογραφίας - ένα μοντέλο που μιμήθηκαν άλλα έθνη μετά τα μέσα του 19ου αιώνα: Καναδάς, ΗΠΑ, Αυστραλία, Σοβιετική Ένωση. Όχι μόνο επεκτάθηκαν, αλλά και συνέπλεξαν προγράμματα εξ αποστάσεως μάθησης στον εκπαιδευτικό τους ιστό. Το ραδιόφωνο στις αρχές του 20ου αιώνα έπαιξε καθοριστικό ρόλο ως μέσο μετάδοσης εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ενήλικες. Ήταν καθοριστικής σημασίας, όπου η οικονομική ανεπάρκεια ματαίωσε τις προσπάθειες για ένα επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι αναπτυσσόμενες χώρες υιοθέτησαν αργότερα τη μαζική μάθηση μέσω

αλληλογραφίας - μια πρωτοβουλία που ελήφθη λόγω περιορισμών πόρων. Η δεκαετία του '70 υπήρξε μάρτυρας της αύξησης της εξ αποστάσεως μάθησης που ωθήθηκε από δύο παράγοντες: την κλιμάκωση της ζήτησης για τριτοβάθμια μάθηση και την αναζήτηση διαφορετικών οδών όπου κάποιος μπορούσε να συμμετάσχει στην ακαδημαϊκή διατροφή. Στη συνέχεια ήρθε το Βρετανικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο — ένας πρωτοπόρος που είδε φως σε αυτόν τον τομέα και έχει αποφοίτους παγκοσμίως δύο εκατομμύρια φοιτητές μέχρι σήμερα (Toruz et al, 2021).

Τα κύματα της εξ αποστάσεως μάθησης από τη δεκαετία του '90 ξεφυτρώνουν σαν μανιτάρια, καθώς οι άνθρωποι αναζητούν νέες ευκαιρίες για απόκτηση περισσότερων δεξιοτήτων, λόγω των μεταμορφωμένων αγορών εργασίας. Οι Usluel & Mazman (2022) αρχικά προσδιόρισαν τρεις γενιές εξ αποστάσεως μάθησης, με βάση τα εξελισσόμενα μέσα παροχής. Η πρώτη γενιά συνεπαγόταν μάθηση εξ αποστάσεως μέσω έντυπου υλικού που αποστέλλεται μέσω ταχυδρομείου. Η μετάβαση στη δεύτερη γενιά σηματοδοτήθηκε από τη χρήση πολυμέσων — αποτέλεσμα τεχνολογικών προόδων όπως το ραδιόφωνο, το τηλέφωνο, η τηλεόραση και το βίντεο. Αυτά τα μέσα διευκόλυναν την πιο πλούσια διαπροσωπική επικοινωνία μεταξύ του εκπαιδευτή και του εκπαιδευόμενου, οδηγώντας σε μια εισαγωγή της ομαδικής εργασίας στους συμμετέχοντες, κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης. Τέλος, βλέπουμε την εμφάνιση της τρίτης γενιάς — αξιοποιώντας νέες τεχνολογίες και εφαρμογές πληροφορικής. Αυτό το μοντέλο διακρίνεται για τη διπλή προσέγγισή του: τη διασφάλιση προγραμμάτων ευρείας προσβασιμότητας, ενώ παράλληλα παρέχει πρωτοποριακά αμφίδρομα κανάλια επικοινωνίας (Τζιφόπουλος, 2020).

1.1.3 Κατηγορίες

Οι σημερινοί ορίζοντες είναι φωτεινοί με δυνατότητες που κατεστήθηκαν δυνατές από τις νέες τεχνολογίες—το Διαδίκτυο ή Παγκόσμιος Ιστός. Έχουν φέρει μεγάλη επανάσταση στην ποιότητα της εξ αποστάσεως μάθησης. Τα κύρια χαρακτηριστικά τους περιλαμβάνουν την αμεσότητα στην επικοινωνία που είναι σε πραγματικό χρόνο, την οικονομική αποδοτικότητα καθώς και την εξοικονόμηση χρόνου και χρημάτων, την προσβασιμότητα και την ευκολία προσέγγισης μεγάλου αριθμού συμμετεχόντων. Ανάλογα με το αν οι συμμετέχοντες αλληλεπιδρούν στον ίδιο χρόνο ή τόπο, η εξ αποστάσεως μάθηση μπορεί να είναι είτε σύγχρονη είτε ασύγχρονη. Στη σύγχρονη διαδικασία, ο χωρικός περιορισμός εξαλείφεται ενώ υπάρχει χρονικός περιορισμός και με αυτόν τον τρόπο που δημιουργείται μια ζωντανή σύνδεση μεταξύ του εκπαιδευτή και του εκπαιδευόμενου, μέσω της βοήθειας υπολογιστή, όπου αλληλεπιδρούν. Η εξ αποστάσεως μάθηση ή η σύγχρονη μάθηση μπορεί να οριστεί ως «η άμεση διδασκαλία και μετάδοση ενός μαθήματος σε πραγματικό χρόνο από έναν δάσκαλο μέσω μιας διαδικτυακής πλατφόρμας σε μαθητές που παρακολουθούν μέσω του υπολογιστή, του κινητού ή του tablet τους — μέσω του οποίου κάποιος μπορεί να συνδεθεί στην πλατφόρμα διαδικτυακά». Η ασύγχρονη μάθηση αναφέρεται στη διδασκαλία κατά την οποία οι μαθητές συνεργάζονται με τον δάσκαλο σε διαφορετικό χρόνο από τον χρόνο παράδοσης ή δημιουργίας μαθήματος από τον δάσκαλο— έχοντας πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό και προγράμματα σπουδών μέσω του Διαδικτύου σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες ή πλατφόρμες που παρέχονται (Abdelrahim & Zabadi, 2016).

Για την αποτελεσματική εισαγωγή τόσο της σύγχρονης όσο και της εναλλακτικής μάθησης απαιτείται η ανάπτυξη κατάλληλων τεχνολογικών εφαρμογών από την επιστήμη των υπολογιστών, καθώς και από εφαρμογές δικτύου. Σύμφωνα με το Masie (2019), οι διαδικτυακές εφαρμογές μπορούν να ταξινομηθούν με βάση το πότε εφαρμόζονται και τον αριθμό των ατόμων που εμπλέκονται: Ασύγχρονη μάθηση με απεριόριστο αριθμό συμμετεχόντων, ασύγχρονη μάθηση με περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων, σύγχρονη μάθηση με απεριόριστο αριθμό συμμετεχόντων και σύγχρονη μάθηση με περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων. Όσον αφορά τα εργαλεία που διευκολύνουν την επικοινωνία και τη συνεργασία στη σύγχρονη ηλεκτρονική μάθηση

μέσω τεχνολογικών μέσων περιλαμβάνεται το WebEx — ένα προηγμένο συνεργατικό εργαλείο για συναντήσεις WebEx, που υλοποιείται από το Υπουργείο Παιδείας σε επίπεδο μέσω οποιουδήποτε προγράμματος περιήγησης ιστού (Chrome, Firefox κ.λπ.) και η εγκατάσταση γίνεται τοπικά από τους χρήστες. Τα εργαλεία περιλαμβάνουν την παράδοση φωνής, βίντεο, άμεσων μηνυμάτων (chat), κοινή χρήση αρχείων και οθόνης, κοινή χρήση πίνακα, αλληλεπίδραση επί της οθόνης (σχολιασμός), ομαδική δουλειά, ανταλλαγή αρχείων που συνθέτουν διαφορετικά στοιχεία στα οποία έχει πρόσβαση κατά τη διάρκεια των περιόδων σύνδεσης και προσφέρονται μέσω της πλατφόρμας χωρίς κόστος σε πραγματικό χρόνο, ανεξάρτητα από γεωγραφικές τοποθεσίες.

Ο χρονικός περιορισμός εξαλείφεται στην ασύγχρονη μάθηση - που σημαίνει ότι ο εκπαιδευόμενος μπορεί να έχει πρόσβαση στην παράδοση του μαθήματος τη στιγμή που έχει επιλέξει μέσω των υπηρεσιών Διαδικτύου. Υπάρχουν διάφορα εργαλεία που έχουν αναπτυχθεί για ασύγχρονη εξαγωγή, αλλά το πιο γνωστό από αυτά είναι η πλατφόρμα Moodle⁸. Το Moodle δεν είναι οποιαδήποτε πλατφόρμα. Είναι μια πλατφόρμα μάθησης που προορίζεται να διασφαλίσει ότι οι εκπαιδευτικοί, οι διαχειριστές και οι εκπαιδευόμενοι έχουν ένα ολοκληρωμένο ασφαλές σύστημα το οποίο είναι επίσης αρκετά περιεκτικό για τη δημιουργία αυτών των εξατομικευμένων περιβάλλοντων, όπου λαμβάνει χώρα η μάθηση. Το Eclass είναι μια ακόμη πλατφόρμα ασύγχρονης ηλεκτρονικής μάθησης που χρησιμοποιείται στη σφαίρα της μάθησης. Μια εκπαιδευτική πλατφόρμα τόσο για δασκάλους όσο και για μαθητές — ο πρωταρχικός της στόχος έγκειται στην ενίσχυση της παιδαγωγικής που παρέχεται στις φυσικές τάξεις, με ψηφιακά εργαλεία. Με την έναρξη, οι χρήστες έχουν πρόσβαση στην πλατφόρμα μέσω ενός λογαριασμού. Παρέχεται επίσης ένα ασφαλές ενσωματωμένο ψηφιακό περιβάλλον που ονομάζεται e-me για μαθητές και καθηγητές, με παρόμοια σύνδεση μέσω του λογαριασμού που έχει δημιουργηθεί από το χρήστη. Σε αντίθεση με οποιαδήποτε άλλη, αυτή η πλατφόρμα λειτουργεί ως προσωπικός χώρος εργασίας για κάθε άτομο που τη χρησιμοποιεί —είτε είναι μαθητής είτε καθηγητής— εξασφαλίζοντας ασφάλεια, ενώ διευκολύνει τη συνεργασία, την επικοινωνία, την ανταλλαγή αρχείων και τη χρήση ψηφιακού περιεχομένου (Guragain, 2016).

1.1.4 Αναγκαιότητα

Το σύστημα κάθε εκπαιδευτικού ιδρύματος είναι ένας μηχανισμός που βασίζεται στην αρμονική συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, ενώ το εκπαιδευτικό περιεχόμενο λειτουργεί ως ρυθμιστής αυτής της συνεργασίας. Η αναβάθμιση ενός εκπαιδευτικού συστήματος σημαίνει όχι μόνο βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων για τους μαθητές αλλά και συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών — για τη διαχείριση και αξιοποίηση της προσφερόμενης γνώσης. Όπως υποστηρίζουν οι Ndzibah & Ofori (2017), η εξ αποστάσεως μάθηση στοχεύει κυρίως στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών ή σε ενήλικες που δεν έχουν κατάλληλη μάθηση λόγω των δυναμικών τεχνολογικών επιστημονικών κοινωνικών εξελίξεων και προκαλεί τους εκπαιδευτικούς να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να βελτιώσουν τις μεθόδους παράδοσης. Οι Thakkar & Joshi (2017) αναφέρουν ότι η εξ αποστάσεως μάθηση χρησιμοποιείται στις αναπτυσσόμενες χώρες ως μέθοδος για την κατάρτιση δασκάλων, δεδομένης της μεγάλης ζήτησης για καταρτισμένους δασκάλους— επομένως θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την ενσωμάτωση στην ΕΕ, υπό τον όρο ότι διασφαλίζει ότι φθάνουν στους εκπαιδευτικούς πληροφορίες σχετικά με καινοτόμα προγράμματα και προσπάθειες μεταρρύθμισης.

Η εξ αποστάσεως μάθηση συνήθως εξυπηρετεί έναν από τους δύο σκοπούς: είτε να συμπληρώσει και να βελτιώσει την ποιότητα της μάθησης που προσφέρουν τα παραδοσιακά σχολεία μέσω μιας εναλλακτικής προσέγγισης, η οποία λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανάγκες των μαθητών, είτε να παρέχει μια αυτόνομη μάθηση που αφαιρείται από τη φυσικά όρια ενός σχολείου, προσαρμόζοντας παράλληλα στις μοναδικές απαιτήσεις των μαθητών. Ο Thapa (2020) υποστηρίζει ότι η διαδικτυακή εξ αποστάσεως μάθηση επαναπροσδιορίζει την ίδια την ουσία της διδασκαλίας. Οι εκπαιδευτικοί σε αυτά τα περιβάλλοντα επιφορτίζονται όχι μόνο να συμβαδίζουν με τις επιταγές της δια βίου μάθησης, αλλά και να γεφυρώνουν καινοτόμα την εισβολή της τεχνολογίας σε παιδαγωγικές σφαίρες—όλα αυτά ενισχύοντας θερμές ανθρώπινες συνδέσεις μέσα στις εικονικές κοινότητες. Η αποτελεσματική διαδικτυακή διδασκαλία εξαρτάται από την τήρηση αρχών που δεν διαφέρουν από αυτές που παρατηρούνται σε αίθουσες διδασκαλίας: δημιουργία ουσιαστικών σχέσεων δασκάλου-μαθητή (ή μάλλον

εκπαιδευτή-μαθητή) με βάση την ακαδημαϊκή σοβαρότητα και την αποδεδειγμένη παιδαγωγική ικανότητα. Ο Singh (2020) εμβαθύνει σε στρατηγικές, όπου η τεχνολογία μπορεί να ενσωματώσει απρόσκοπτα αυτές τις βασικές αρχές στο μακρινό εκπαιδευτικό υλικό. Συγκεκριμένα, η τεχνολογία λειτουργεί ως καταλύτης για τη διευκόλυνση της επαφής μεταξύ μαθητών και δασκάλων. Αυτή η ανταλλαγή θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ροή πληροφοριών με χρήση ηλεκτρονικών μέσων, που παρουσιάζονται μέσω μεθόδων αμφισβήτησης και προκαλούν απαντήσεις που προάγουν τη συνεργασία μεταξύ των συνομηλίκων, ανεξαρτήτως φύλου.

Οι τεχνικές ενεργητικής μάθησης χρησιμοποιούνται στη διαδικτυακή εξ αποστάσεως μάθηση — όπως περιγράφεται από τον Clover (2017) . Οι ιστοσελίδες με προσομοιώσεις υπολογιστή και πλούσιες σε πληροφορίες παρέχουν μια μυριάδα εργαλείων επίλυσης προβλημάτων, για μαθητές που αντιμετωπίζουν προκλήσεις κατά τη διάρκεια της μαθησιακής τους διαδικασίας. Επιπλέον, η χρήση των καναλιών ανατροφοδότησης από το Διαδίκτυο παίζει διπλό ρόλο στην εμπέδωση πληροφοριών και γνώσης, ενώ λειτουργεί και ως κίνητρο για την απόδοση του μαθητή — αφού γνωρίζει ότι η εργασία του θα προβληθεί όχι μόνο από τον δάσκαλο και τους συμμαθητές αλλά και από άλλους χρήστες του Διαδικτύου. Έτσι, η εισαγωγή της διαδικτυακής εξ αποστάσεως μάθησης ανταποκρίνεται στην ομαδική ποικιλομορφία με έναν ακόμη τρόπο: την παρουσίαση του υλικού μαθημάτων μέσω διαφόρων στυλ τεχνολογιών (γραπτή, ακουστική, οπτική διδασκαλία) ώστε να ταιριάζει με τις προτιμήσεις κάθε εκπαιδευόμενου, με βάση την ιδιαιτερότητά του. Το σκεπτικό για την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην μάθηση είναι τριπλό: επιστημονικό, μαθησιακό και κοινωνικό. Επιστημονικά μιλώντας, η έλευση της τεχνολογίας και της πληροφορικής έχει γεννήσει νέες σφαίρες και ερευνητικές προϋποθέσεις σε επιστημονικούς χώρους – επιβάλλοντας έτσι νέες προσεγγίσεις στην εκπαιδευτική διαδικασία με καινοτόμες παιδαγωγικές δεσμεύσεις. Όσον αφορά τους λόγους μάθησης: οποιαδήποτε εκπαιδευτικά προγράμματα που αναπτύσσονται με χρήση τεχνολογιών επιδιώκουν να κάνουν τη μάθηση πιο αποτελεσματική. Όσον αφορά τους κοινωνικούς λόγους, η τεχνολογία διεισδύει πλέον σε κάθε σφαίρα της ανθρώπινης προσπάθειας—με τον υπολογιστή να μεταμορφώνεται σε απαραίτητο εργαλείο για την καθημερινή ζωή. Η εισαγωγή υπολογιστών κατά τη διάρκεια της μάθησης

προετοιμάζει τους μαθητές για ευρύτερη χρήση ψηφιακών μέσων αργότερα. Αυτό αποκλείει την ανάγκη για άλλες πληροφορίες σχετικά με κοινωνικές πτυχές, μετά την ολοκλήρωση της επίσημης μάθησης (Gifot, 2018).

Η μάθηση είναι η ενοποίηση της γνώσης με το συναίσθημα, όπως επισημαίνει ο Mandela (2019). Η τεχνολογία, η διαδικτυακή μάθηση και τα κοινωνικά δίκτυα είναι όλα συμπληρωματικά μέσα - καθιστώντας απαραίτητο για αυτές τις γνωστικές αποφάσεις κατά τη μετάβαση από τη διδασκαλία πρόσωπο με πρόσωπο στην εξ αποστάσεως παράδοση - να συγχρονίζονται με τα συναισθήματα. Ο δάσκαλος που αναλαμβάνει την εξ αποστάσεως μάθηση πρέπει να προσαρμόσει το διδακτικό του περιεχόμενο κατανοώντας τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία, ενώ παράλληλα διαχειρίζεται διαδικτυακούς μαθητές σαν να ήταν φυσικά παρόντες μπροστά του. Η Haw (2015) υποστηρίζει ότι η μάθηση στον 21ο αιώνα θα πρέπει να γίνει ψηφιακή: αυτό σημαίνει ότι οποιαδήποτε εκπαιδευτική διαδικασία - είτε παρέχεται σωματικά είτε διαδικτυακά - πρέπει να περιλαμβάνει ψηφιακές προσεγγίσεις για μάθηση. Τα παραδοσιακά βιβλία θα συμπληρώνονται πλέον με ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό — άρθρα και περιοδικά με ελεύθερη πρόσβαση που παρέχουν πληροφορίες για συγκεκριμένα θέματα μέσω βάσεων δεδομένων ή συνδέσμων ιστού. Διαδραστικοί πίνακες ή οποιοσδήποτε άλλος ψηφιακός πόρος, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την προώθηση της συνεργατικής μάθησης και της εξατομικευμένης διδασκαλίας, όλα με στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασης των μαθητών και της χρήσης του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού που παρέχεται από εκπαιδευτικούς, που έχουν προετοιμαστεί κατάλληλα ως προς τις ΤΠΕ. Εκτός από την παροχή μιας νέας διαδικασίας αξιολόγησης που διασφαλίζει την αντικειμενικότητα, τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα μπορούν να διευκολύνουν τη δουλειά ενός εκπαιδευτικού με διάφορους τύπους προγραμμάτων, βοηθώντας στην εφαρμογή επιτυχημένων παιδαγωγικών μεθόδων.

Η επιλογή από τους μαθητές, που επηρεάζουν τα θέματα και η καλύτερη επιλογή τρόπων για τα μαθησιακά ενδιαφέροντά τους, θα τους οδηγήσει στην επίτευξη προκαθορισμένων εκπαιδευτικών στόχων. Αυτό υπογραμμίζει μια σημαντική ανάγκη για συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, με στόχο την προώθηση της βέλτιστης χρήσης της εκπαιδευτικής τεχνολογίας: η παρακολούθηση των τελευταίων εξελίξεων

στον τομέα αυτό είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της επιθυμητής ποιότητας των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που υποστηρίζονται από ΤΠΕ, που έχουν σχεδιαστεί σε διαφορετικά επίπεδα στα σχολικά συστήματα σήμερα — συμπεριλαμβανομένων των πανεπιστημίων, όπου αυτοί οι δάσκαλοι προετοιμάζονται. Ο εκπαιδευόμενος διαδραματίζει ισότιμο ρόλο στην ευθύνη κατά την εξ αποστάσεως μάθηση (Aldowah et al, 2015). Σύμφωνα με τους Arkorful & Abaidoo (2014), ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να είναι σε θέση να αυτο-κρίνει και να αξιολογεί ενώ παράλληλα ακολουθεί τις οδηγίες του δασκάλου, χρησιμοποιώντας ψηφιακό υλικό αυτόνομα, για να έχει πλήρη κατανόηση του θέματος. Η συμβολή της εξ αποστάσεως μάθησης μέσω ψηφιακών μέσων για τα άτομα με αναπηρία είναι τεράστια. Διεθνώς, τα δικαιώματα προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες στην τεχνολογία έχουν αναγνωριστεί. Οι ψηφιακές υπηρεσίες ενισχύουν την επιτυχία της εξ αποστάσεως μάθησης, διασφαλίζοντας καθολική πρόσβαση στις μαθησιακές διαδικασίες. Η χρήση υπολογιστών για μάθηση ενδυναμώνει τα άτομα αυτά με αυτονομία και αυτοπεποίθηση—πρεσβεύοντας έτσι την ενσωμάτωση των ΤΠΕ για την υποστήριξη τέτοιων πρωτοβουλιών.

1.1.5 Νομική προσέγγιση

Η αρχική επίσημη προσπάθεια του ελληνικού κράτους για την εφαρμογή της εξ αποστάσεως μάθησης ήρθε με τον Ν. 2252/1997 (ΦΕΚ 266 Α'/24.12.1997), που αφορά την ίδρυση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ). Ο πρωταρχικός στόχος αυτού του ιδρύματος περιγράφεται ως η παροχή εξ αποστάσεως προπτυχιακής και μεταπτυχιακής μάθησης και κατάρτισης — μέσω της ανάπτυξης κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθοδολογιών διδασκαλίας. Ενώ η ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως μάθησης στη δευτεροβάθμια μάθηση παράλληλα με το συμβατικό σύστημα δεν έχει καταστεί υποχρεωτική σε θεσμικό επίπεδο, οι διαδικτυακές πλατφόρμες και οι ψηφιακοί πόροι έχουν υιοθετηθεί ευρέως μεταξύ των εκπαιδευτικών, ιδίως εκείνων που διατίθενται μέσω του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου. Επιπλέον, υπάρχει σαφής ένδειξη υποστήριξης για την ενσωμάτωση της εξωτερικής μάθησης, καθώς το Υπουργείο προωθεί την κατάρτιση εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ — ένα πρόγραμμα που στοχεύει στον εξοπλισμό των εκπαιδευτικών με δεξιότητες σχετικά με τον τρόπο χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας στη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης. Η πιστοποίηση αυτή για την

επιτυχή ολοκλήρωση της μάθησης στο δεύτερο επίπεδο πρακτικής ΤΠΕ (Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνιών) απονέμεται από αναγνωρισμένους φορείς με επίσημες διαδικασίες (Παρασκευάς κ.α., 2020).

Το 2016 είδε το Υπουργείο Παιδείας να κάνει προβλέψεις για ψηφιακό εξοπλισμό σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας μάθησης με εγκύκλιό του. Το έγγραφο περιέγραφε σχέδια για ένα πιλοτικό πρόγραμμα για την αναβάθμιση του ψηφιακού εξοπλισμού σε 100 σχολεία σε όλη τη χώρα μέχρι την ίδια χρονιά. Ο πρωταρχικός στόχος της εισαγωγής ψηφιακού εξοπλισμού ανοιχτών προτύπων ήταν η ενίσχυση της επάρκειας των μαθητών στην επιστήμη, την τεχνολογία και τις ψηφιακές δεξιότητες. Αυτή η πρωτοβουλία προσπάθησε να δημιουργήσει ένα περιβάλλον όπου η χρήση των ΤΠΕ θα ήταν αποφασιστικής σημασίας για την ενίσχυση των μαθησιακών κινήτρων και της καινοτομίας μεταξύ των μαθητών, μεταδίδοντας παράλληλα βασικές δεξιότητες ζωής που απαιτούνται στο σημερινό δυναμικό κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο. Μέσω συνεργατικών δράσεων που διευκολύνονται από τη χρήση των ΤΠΕ, αναμενόταν ότι οι μαθητές θα αναπτύξουν μια αίσθηση αυτοεκτίμησης, αυτοπεποίθησης και διαπροσωπικών δεξιοτήτων. Το ψηφιοποιημένο υλικό — που προοριζόταν για καθολική χρήση από όλους τους εκπαιδευτικούς σε διαφορετικά μαθήματα στα σχολικά προγράμματα — αναμενόταν να παραδοθεί μέσω πλαισίων που υποστηρίζουν τις ΤΠΕ (π.χ. ρομποτική ή eTwinning) καθώς και άλλες πρωτοβουλίες που εφαρμόζονται από το σχολείο.

Μια ακόμη δοκιμή εισαγωγής της σχολικής εξ αποστάσεως μάθησης είναι η Μεταρρύθμιση και Αναβάθμιση του Γενικού Λυκείου το 2017. Στόχος της μεταρρύθμισης είναι η συνεργασία των Γενικών και Επαγγελματικών Λυκείων μέσω μιας ειδικής πλατφόρμας — παροχή πρόσβασης στους μαθητές σε ακαδημαϊκά θέματα, είτε πρόκειται για τον ένα είτε για τον άλλο τύπου γυμνάσιο. Αυτή η προσπάθεια θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τις νέες τεχνολογίες, συν τα υπάρχοντα εργαστήρια που είναι γεμάτα με τεχνολογικές συσκευές, εκτός από το εκπαιδευτικό προσωπικό με γνώση των ΤΠΕ. Ο τελικός στόχος αυτής της ολοκλήρωσης μεταξύ της εξ αποστάσεως μάθησης και της χρήσης τεχνολογίας δεν επιδιώκει απλώς την αύξηση αλλά και την καινοτομία στην επίσημη εκπαιδευτική διαδικασία για τους μαθητές — είτε μέσω της παρακολούθησης νέων μαθημάτων είτε μέσω της ενισχυτικής διδασκαλίας (Υπουργείο

Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2022).

Η μόνη λύση για τη συνέχεια της μάθησης μετά το κλείσιμο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ως απάντηση στις κρίσεις υγείας ήταν η διαδικτυακή εξ αποστάσεως μάθηση. Με Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου, το ελληνικό κράτος επισημοποίησε την παροχή εξ αποστάσεως μάθησης μέσω διαδικτύου, μέσω της διαθέσιμης τεχνολογίας. Αυτό που συνέβη στην Ελλάδα, όπως και παγκοσμίως, ονομάζεται επίσημα «εξ αποστάσεως διδασκαλία έκτακτης ανάγκης», όπως αναφέρεται από τον Τζιφόπουλος (2020). Η αποδοχή από τους εκπαιδευτικούς της διαδικτυακής διδασκαλίας ήταν εκπληκτική και πολλοί συμμετείχαν σε Webinars (μέσω WebEx) για να αποκτήσουν δεξιότητες σχετικά με τον καλύτερο τρόπο χρήσης ψηφιακών εργαλείων για τη διδασκαλία. Από αυτά τα διαδικτυακά σεμινάρια αναγνωρίστηκε η εξ αποστάσεως διδασκαλία ως το καταλληλότερο εργαλείο που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές και οι δάσκαλοι για να συνεχίσουν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία - αν και δεν προορίζεται για δια βίου μάθηση ή κάλυψη του προγράμματος σπουδών - και εφαρμόστηκε είτε συγχρονισμένα ή ασύγχρονα μέσω σύγχρονων μεθόδων ή συνδυαστικά στο επίπεδό τους. Όμως δεν έχουμε ακόμη ενιαία εφαρμογή σε αυτό το επίπεδο, γιατί δεν υπάρχει ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για την εξ αποστάσεως μάθηση της δευτεροβάθμιας μάθησης στη χώρα μας.

Ο γρήγορος ρυθμός της τεχνολογικής προόδου και η παγκόσμια εξέλιξη του εκπαιδευτικού τομέα έχει επιπτώσεις στην Ελλάδα. Ως μέρος της ευρωπαϊκής και διεθνούς κοινότητας, η Ελλάδα προσπαθεί να αγκαλιάσει την ψηφιακή μάθηση εκσυγχρονίζοντας το σύστημά της. Η στροφή προς την ψηφιακή μάθηση επηρεάζει όλα τα σχολικά επίπεδα, το καθένα με τις δικές του μοναδικές προκλήσεις. Σύμφωνα με τους Μιμίνου και Σπανάκα (2013), η εξ αποστάσεως μάθηση πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας μάθησης στην Ελλάδα έχει τρεις μορφές: αυτοδύναμη ηλεκτρονική μάθηση, συμπληρωματική ηλεκτρονική μάθηση και συνδυασμένη μάθηση με στόχο την αλληλεπίδραση δασκάλου-μαθητή. Η Ελλάδα στοχεύει να ευθυγραμμίσει το εκπαιδευτικό της σύστημα με τα πρότυπα της ΕΕ. Αυτό προϋποθέτει την πλήρη ενσωμάτωση των ΤΠΕ στις καθημερινές εκπαιδευτικές πρακτικές όπου οι ΤΠΕ διαδραματίζουν μεσολαβητικό ρόλο μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, ενώ παράλληλα οδηγεί την εκπαιδευτική διαδικασία αναπτυξιακά. Η εισαγωγή της

στρατηγικής για το ψηφιακό σχολείο αναμένεται να ενισχύσει τις ψηφιακές κοινότητες μάθησης. Αυτές οι κοινότητες θα διευκολύνουν τη συνεργασία και την επικοινωνία μεταξύ των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας παγκοσμίως. Στόχος είναι όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες ευκαιρίες να αναπτύξουν τις ψηφιακές τους δεξιότητες μέσω της πρόσβασης σε τέτοιο περιεχόμενο και, με τη σειρά τους, αντίστοιχες ίσες ευκαιρίες να είναι διαθέσιμες στους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν στη συνεχιζόμενη μάθηση. Επιδιώκει τη δημιουργία μόνιμων υποδομών με ένα αποκεντρωμένο και συνεχώς εξελισσόμενο σύστημα όπου κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να διαδραματίσει ρόλο μετά τη δημιουργία (Τζιφόπουλος, 2020).

1.1.6 Εμπόδια εφαρμογής και διευκολύνσεις

Η ανάγκη για εξ αποστάσεως μάθηση στο σημερινό πλαίσιο είναι πιο έντονη από ποτέ, ειδικά με το κλείσιμο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε πολλές άλλες χώρες λόγω της πανδημίας. Πρωταρχικός στόχος είναι η διασφάλιση της συνέχειας της βασικής μάθησης και κάθε άλλης μορφής μάθησης, μέσω εναλλακτικών μηχανισμών και στρατηγικών εξ αποστάσεως μάθησης. Η μελέτη της UNESCO σκιαγραφεί βασικούς τομείς εστίασης κάτω από αυτές τις συνθήκες - διασφαλίζοντας ότι οι μαθητές έχουν πρόσβαση σε εκπαιδευτικό περιεχόμενο και υποστήριξη επικοινωνίας, δικαιώματα και προσωπικά δεδομένα μαθητών, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών στη μετάβαση στην εξ αποστάσεως μάθηση, καθώς και κινητοποίηση οικονομικών και τεχνολογικών πόρων για την ολιστική υποστήριξη της διαδικασίας.

Η επιτυχής υιοθέτηση της εξ αποστάσεως μάθησης ως στρατηγικής, εξαρτάται από ορισμένες προϋποθέσεις που είναι πολυεπίπεδα επίπεδα ετοιμότητας. Η τεχνολογική ετοιμότητα περιλαμβάνει δύο βασικά στοιχεία. Το πρώτο είναι οι δυνατότητες των ψηφιακών μέσων και των εργαλείων που στηρίζουν την παροχή της εξ αποστάσεως μάθησης, ενώ το δεύτερο αφορά την προσβασιμότητα των πολιτών σε υποδομές και τη σύνδεση στο διαδίκτυο σε εθνικό επίπεδο. Όσον αφορά τη διαθεσιμότητα εκπαιδευτικού περιεχομένου, το θέμα είναι να διασφαλίσουμε ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι εύκολα προσβάσιμο μέσω διαδικτυακών πλατφορμών — ωστόσο, παρά τις προσπάθειες, η παροχή καθολικής εκπαιδευτικής κάλυψης σε όλα τα επίπεδα και τα θέματα εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση. Η παιδαγωγική ετοιμότητα σε συνδυασμό με την υποστήριξη

της μάθησης στο σπίτι απαιτεί την επαρκή προετοιμασία των εκπαιδευτικών στο σχεδιασμό και την εκτέλεση της διαδικτυακής διδασκαλίας (Slechtova, 2015). Ο Thanji (2018) υπογραμμίζει την εντατική σε πόρους μάθηση δασκάλων για τη φύση, υποστηρίζοντας πρακτικές προσεγγίσεις, παράλληλα με την υιοθέτηση νέων πρακτικών μέσα στην τάξη.

Σε ένα άλλο μέτωπο, η παιδαγωγική ετοιμότητα θέτει επίσης μια σιωπηρή προσδοκία από τους γονείς ή τους κηδεμόνες να διευκολύνουν τις διαδικασίες της εξ αποστάσεως μάθησης, παρέχοντας την απαραίτητη τεχνική υποστήριξη. Εξίσου σημαντικό για την επιτυχή εξ αποστάσεως μάθηση είναι η παρακολούθηση από τη σκοπιά της αξιολόγησης. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να μπορεί να παρακολουθεί την πρόοδο των μαθητών που παρακολουθούν μαθήματα, καθώς και τα ποσοστά συμμετοχής και ότι οι μαθητές είναι σε θέση να αντλούν σημαντικές γνώσεις αξιολογώντας έτσι την αποτελεσματικότητα των μαθημάτων. Ο Shakya et al (2017) θεωρεί την επιτυχημένη ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην μάθηση εξαρτώμενη από την αλλαγή των αντιλήψεων των ενδιαφερόμενων μερών, που εμπλέκονται στη διαδικασία, καθώς και από ευρύτερες κοινωνικές επιρροές, που υποστηρίζουν στερεότυπους καθοριστικούς παράγοντες που υπογραμμίζουν την υπάρχουσα θεσμική λειτουργικότητα, καλώντας την πολιτική βούληση όχι μόνο να εγκρίνει αλλά και να ενθαρρύνει τις πρωτοβουλίες βάσης μεταξύ των εκπαιδευτικών. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή της εξ αποστάσεως ενσωμάτωσης διαδικτυακής μάθησης στην Ελλάδα απαιτεί όχι μόνο κατάλληλα τεχνολογικά μέσα και εφαρμογές πληροφορικής, αλλά και τους απαραίτητους πόρους για το σχεδιασμό, την εγκατάσταση και την υποστήριξη της τεχνολογικής υποδομής (Shahmoradi et al, 2018). Ωστόσο, η συρροή ιδεών από την εκπαιδευτική κοινότητα σχετικά με την ωριμότητα ολοκλήρωσης της ηλεκτρονικής μάθησης, σε συνδυασμό με μια πολιτική ορμή για τη μετάβαση της μάθησης στην ψηφιακή εποχή, είναι ανεκτίμητη. Ως χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα επιδιώκει τον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού της συστήματος λαμβάνοντας υπόψη τις μοναδικές της συνθήκες – ιδίως τη μορφολογία της που χαρακτηρίζεται από ορεινά εδάφη και νησιά, που θέτουν προκλήσεις στην κατάρτιση εκπαιδευτικών σε τοπικές περιοχές χωρίς εύκολη πρόσβαση (Ndirangu et al, 2015).

Η συζήτηση για την εισαγωγή προηγμένων εκπαιδευτικών πρακτικών σε όλους τους

Έλληνες μαθητές, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους, μέσω της ψηφιακής διασύνδεσης με τα σχολικά δίκτυα αναδεικνύει πιθανές ανισότητες που θα μπορούσαν να υπογραμμιστούν με βάση τις κοινωνικοοικονομικές διαφορές. Δεδομένου ότι μια τέτοια πρωτοβουλία θα απέκλειε ορισμένους πληθυσμούς που δε μπορούν να υποστηρίξουν εξελιγμένες τεχνολογικές υποδομές, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να συμπεριληφθούν μειονοτικές ομάδες τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Τα ευρήματα της μελέτης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την προσβασιμότητα των υπολογιστών για εκπαιδευτική χρήση στην Ελλάδα, σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ, είναι πράγματι ενδιαφέροντα. Η Ελλάδα υπολείπεται στον αριθμό των υπολογιστών που είναι διαθέσιμοι σε μαθητές όλων των τάξεων, όταν αντιπαρατίθεται με τον μέσο όρο της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, βρισκόμαστε δεύτεροι από τα κάτω με αναλογία ένας υπολογιστής ανά είκοσι έναν μαθητές (European Schoolnet, 2024).

1.2 Μάθηση και τεχνολογία

1.2.1 Η συμβολή της τεχνολογίας

Τα ραγδαία βήματα της τεχνολογίας τις τελευταίες δεκαετίες έχουν φέρει επανάσταση σε διάφορους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας — και η μάθηση δεν έμεινε ανέπαφη. Μια συρροή παραγόντων οδήγησε στην αναγνώριση της τεχνολογίας ως ισχυρού εκπαιδευτικού εργαλείου: αντιμετώπιση των κλιμακούμενων εκπαιδευτικών αναγκών, υπέρβαση των περιορισμών του φυσικού χώρου και χρόνου για μάθηση, μείωση του κόστους υποδομής (συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών) και των υλικών. Ωστόσο, ήταν επίσης τα πρωτοποριακά ερευνητικά ευρήματα, όπως η μελέτη του Rosmani et al (2020), που κατέδειξε τη θετική επίδραση της χρήσης του Διαδικτύου στα κίνητρα των μαθητών, που βοήθησαν να επηρεάσουν τους σκεπτικιστές εντός της εκπαιδευτικής αδελφότητας προς την υιοθέτηση τεχνολογίας. Το Διαδίκτυο έχει πλέον αντικαταστήσει άλλα τεχνολογικά εργαλεία, ως ο κύριος εκπαιδευτικός πόρος και είναι ευρέως αποδεκτό μεταξύ των μαθητών. Αν και σίγουρα είναι ένα καινοτόμο άλμα που παρέχει απεριόριστες δυνατότητες, η τεχνολογική ολοκλήρωση στην μάθηση απαιτεί σύνεση — ο σωστός σχεδιασμός πρέπει να υποστηρίζει την εφαρμογή του, ώστε να μπορεί να παίζει αποτελεσματικά τον παιδαγωγικό του ρόλο. Σύμφωνα με τον Komis

(2004), κάθε εκπαιδευτική εφαρμογή που παρέχεται μέσω του Διαδικτύου θα πρέπει να ακολουθεί τη γραμμή με καθιερωμένες εκπαιδευτικές και ψυχοπαιδαγωγικές θεωρίες: οι δραστηριότητες και οι στόχοι πρέπει να διαμορφώνονται κατάλληλα με βάση αυτές τις αρχές. Ο Raperisarn et al (2018), τονίζει αυτό το σημείο υπογραμμίζοντας ότι το Διαδίκτυο μπορεί να υποστηρίξει τόσο τη σύγχρονη όσο και την ασύγχρονη μάθηση, μέσω ποικίλων μέσων, όπως κείμενο ή γραφικά, ενισχύοντας μια κονστрукτιβιστική προσέγγιση μέσω εικονικών συζητήσεων ή ακόμα και τηλεδιάσκεψης... όλα ενσωματωμένα σε μια ξεχωριστή πλατφόρμα: τον κυβερνοχώρο. Η τεχνολογία δεν είναι απλώς ένας άλλος μηχανισμός παράδοσης, αλλά ένα εξελικτικό μέσο που προσφέρει ένα διαφορετικό παράδειγμα για την ίδια την μάθηση — αρκεί να είμαστε έτοιμοι να αγκαλιάσουμε τους πιθανούς ορίζοντές της, στον επαναπροσδιορισμό των συναλλαγών διδασκαλίας-μάθησης.

Η χρήση των ΤΠΕ στην μάθηση θεωρείται ως ένας τρόπος για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, όχι μόνο στην ίδια τάξη αλλά και σε διαφορετικές τάξεις. Οι Pawar & Deshpande (2020) δίνουν μια εικόνα των κοινοτήτων μάθησης που αναπτύχθηκαν μέσω διαδικτυακών εργαλείων ΤΠΕ όπου τα μέλη συνεργάζονται και εργάζονται μαζί σε ένα περιβάλλον που βασίζεται στην εμπιστοσύνη. Η εισαγωγή των ΤΠΕ στα σχολεία μπορεί να οδηγήσει σε εμπλουτισμό περιεχομένου και βελτίωση διαδικασιών. Οι νέες τεχνολογίες που εισάγονται μέσω διαδικτυακών εφαρμογών, επιτρέπουν στους μαθητές να μάθουν για την επιστήμη των υπολογιστών, τον σκοπό και τη σωστή χρήση της, προς όφελος της κοινωνίας. Αυτό τους βοηθά να κατανοήσουν το ευρύ φάσμα των εφαρμογών που εμπίπτουν στην επιστήμη των υπολογιστών, δίνοντας έτσι μια ματιά στο τι συνεπάγεται η πληροφορική ως πεδίο για πιθανές ευκαιρίες στο χώρο εργασίας. Η μάθηση από την πληροφορική παρέχει μια εικόνα για τις επιλογές σταδιοδρομίας, που αποτελούν μέρος της ολιστικής μάθησης του μαθητή, δεδομένου ότι ήταν πάντα ένας στόχος οποιουδήποτε εκπαιδευτικού συστήματος.

Οι σύγχρονες δικτυακές τεχνολογίες σύμφωνα με το Mishra et al (2020), μπορούν να προσφέρουν τέτοιες υπηρεσίες που θα κάνουν την εκπαιδευτική διαδικασία ισχυρότερη και θα αυξήσουν την αποτελεσματικότητά της. Μερικές από αυτές τις υπηρεσίες είναι: υπηρεσίες διαπροσωπικής ή ομαδικής επικοινωνίας μέσω email, όπου μπορούν να

επισυναφθούν ψηφιακά αρχεία, ομάδες συζήτησης, συνομιλίες, υπηρεσίες ηλεκτρονικών ανακοινώσεων καθώς και υπηρεσίες μεταφοράς αρχείων και εφαρμογές, υπηρεσίες συλλογικής μάθησης μέσω κοινής χρήσης εγγράφων με χρήση υπηρεσιών εφαρμογών που βασίζονται στο Διαδίκτυο. μέσω του Διαδικτύου με τηλεδιάσκεψη, όπως μάθηση εξ αποστάσεως ή βίντεο, ήχος συγχρονισμένα ή ασύγχρονα. Τρία πρότυπα αναφέρονται στα πρότυπα ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην μάθηση: Το πρώτο εστιάζει στην παροχή τεχνικής γνώσης και μετάδοσης πληροφοριών από τον δάσκαλο στον εκπαιδευόμενο — χρησιμοποιώντας τον υπολογιστή απλώς ως εργαλείο για τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Στο δεύτερο μοντέλο, η μάθηση μετατρέπεται από παθητική σε ενεργητική/βιωματική διερεύνηση μέσω της χρήσης του υπολογιστή ως μέσου για τον μετασχηματισμό, Το τρίτο μοντέλο — ενσωμάτωση πλαισίου ΤΠΕ — ο συνδυασμός γίνεται σταδιακά ως υποστηρικτικό εργαλείο διδασκαλίας, μαζί με μαθήματα του προγράμματος σπουδών.

1.2.1.1 Θετική επιρροή

Η συμπερίληψη των νέων τεχνολογιών στην μάθηση θεωρείται συχνά ευνοϊκή, καθώς θεωρείται ότι έχει θετικά μαθησιακά αποτελέσματα. Αυτό σημαίνει ότι η συμμετοχή των μαθητών αυξάνεται, καθιστώντας απαραίτητη την έμφαση στη συμμετοχή κατά την παροχή μάθησης στο διαδικτυακό περιβάλλον. Ωστόσο, το να ζητάς μόνο την απάντηση ενός μαθητή, δεν προκαλεί δέσμευση. Η καθοδήγηση και οι ερωτήσεις που ενθαρρύνουν την ουσιαστική συμμετοχή έχει αποδειχθεί ότι βελτιώνουν τα μαθησιακά αποτελέσματα. Επιπλέον, εκτός από την ανταπόκριση στην εξ αποστάσεως ψηφιακή μάθηση και τη βελτίωση της απόδοσης, τα άτομα πρέπει επίσης να αναγνωρίζουν τους δικούς τους κανόνες σε αυτές τις διαδικασίες. Τα κίνητρα και η καθοδήγηση λειτουργούν καλύτερα όταν οι μαθητές ενεργοποιούν συνειδητά τα γνωστικά, συναισθηματικά και συναισθήματά τους προς την επίτευξη μαθησιακών στόχων - περισσότερα κίνητρα οδηγούν σε καλύτερη απόδοση (**Kim & Park, 2021**).

Η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην μάθηση προωθεί σε μεγάλο βαθμό την υιοθέτηση και την εκτέλεση στρατηγικών μάθησης – συμβάλλοντας στην απόκτηση δεξιοτήτων στη μελέτη, στο χρόνο και στην οργάνωση. Στα ευρήματά τους, οι **Kara et al. (2019)** σημείωσε ότι οι μαθητές που δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον για το

μαθησιακό υλικό μπορούν να φτάσουν σε γνωστικά βάθη, για να ανακαλύψουν προηγμένες στρατηγικές. Ταυτόχρονα, τα ψηφιακά κανάλια δίνουν τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να τελειοποιήσουν τις τακτικές μάθησης, μέσω της πρόσκλησης ανατροφοδότησης σχετικά με τα ενδιαφέροντα των μαθητών και τις εμπειρίες της πραγματικής ζωής, καθώς και την παρακολούθηση της προόδου. Ακόμη μια άλλη ασημένια επένδυση διαδραστικών προσπαθειών που διευκολύνονται από ψηφιακά μέσα έγκειται στην ανάθεση στους μαθητές του ελέγχου του ρυθμού του παιδαγωγικού περιεχομένου: μια ευκαιρία όπου οι μαθητές μπορούν να επιστρέψουν στην ύλη - όσες φορές επιθυμούν - για καλύτερη κατανόηση μέσω της εκ νέου ανάλυσης περίπλοκων σημείων στη δική τους ευκολία ή άνεση, χωρίς καμία βιασύνη να τους υπαγορεύεται.

Η διαδικτυακή λειτουργία δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια τέτοια διδασκαλία και μάθηση με επίκεντρο τον μαθητή—αυτό συμβαίνει όταν βελτιώνεται το γνωστικό επίπεδο, αυξάνεται η δραστηριότητα και ξεδιπλώνονται οι πιθανές απαιτήσεις. Ο δάσκαλος ενεργεί ως διαμεσολαβητής, υπεύθυνος για να οδηγήσει τον μαθητή στην κατάλληλη καθοδήγηση μέσω συγκεκριμένων δραστηριοτήτων, που στοχεύουν στη διασφάλιση της αλληλεπίδρασης με το εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Η αξιολόγηση της προόδου των μαθητών πρέπει να είναι συνεχής — και αυτός είναι ένας τομέας όπου οι ψηφιακές πλατφόρμες είναι χρήσιμες: η παροχή σχολίων. Οι **Khalid (2016)** τονίζουν στα θετικά χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως μάθησης, συμπεριλαμβανομένης της υπέρβασης χρονικών και γεωγραφικών περιορισμών που χαρακτηρίζουν την ασύγχρονη μάθηση, τη διαφοροποίηση του ρυθμού σπουδών, ανάλογα με τις μεμονωμένες περιπτώσεις, ενώ πάντα τηρούνται τα χρονοδιαγράμματα ολοκλήρωσης και αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου. Επιπλέον, η εξ αποστάσεως μάθηση δεν περιορίζει τον αριθμό των αποδεκτών, καθώς η πρόσβαση μπορεί να επιτευχθεί από απεριόριστο κοινό.

Ο **Hatip (2020)** μιλά για τα οφέλη της εξ αποστάσεως μάθησης και επισημαίνει τις επαναστατικές σχέσεις που εισάγει μεταξύ δασκάλου και μαθητή. Τα ψηφιακά εργαλεία βρίσκουν τη δύναμή τους στην εικόνα—μια δυναμική οντότητα που μπορεί να βοηθήσει στην εξήγηση των εννοιών, όπου οι λέξεις θα ήταν ανεπαρκείς για τους μαθητές που δεν αντιλαμβάνονται εύκολα τέτοιες ιδέες. Οι **Costa et al (2020)** βλέπουν την ανεξαρτησία των χρηστών ως ένα σημαντικό πλεονέκτημα για την εξ

αποστάσεως μάθηση: οι εικονικές αίθουσες συνομιλίας επιτρέπουν στους χρήστες να επιλέγουν το δωμάτιο σύνδεσης, χωρίς φυσικά να συναντούν άλλους, εξοικονομώντας χρόνο από ταλαιπωρίες, ενώ επίσης επιτρέπουν στους χρήστες να διαχειρίζονται ελεύθερα τη συμμετοχή τους στο χρόνο. Άλλες θετικές πτυχές της εξ αποστάσεως μάθησης περιλαμβάνουν τη δυνατότητα των μαθητών να επικοινωνούν με δασκάλους από άλλα ιδρύματα ή να έχουν διαφορετικούς καθηγητές να διδάσκουν το ίδιο μάθημα: σημειώνεται επίσης η ομαδική συνεργασία και η ευρεία έκθεση κοινού κατά την παρουσίαση της εργασίας των μαθητών. Αυτά τα χαρακτηριστικά διευκολύνουν την πρόσβαση των μαθητών σε πληροφορίες, μειώνοντας έτσι τον φόρτο εργασίας τους, σε αυτό που διαφορετικά θα χρειαζόνταν για να αποδώσουν με επιτυχία στο σχολείο.

1.2.1.2 Αρνητική επιρροή

Αναμφίβολα, η επίδραση των νέων τεχνολογιών στην μάθηση είναι σημαντική και αναγνωρίζεται ευρέως από την πλειοψηφία της εκπαιδευτικής κοινότητας. Ωστόσο, υπάρχουν και αντίθετες απόψεις που υπογραμμίζουν τους περιορισμούς της εξ αποστάσεως ψηφιακής μάθησης. Δεν βλέπουν με μεγάλη αισιοδοξία τη νέα εποχή της ολοκληρωμένης μάθησης στην τεχνολογία. Οι Chang & Yano (2020) υποστηρίζουν ότι το επίπεδο αμφίδρομης επικοινωνίας στη διαδικτυακή διδασκαλία, δε μπορεί να ταιριάζει με την πλούσια διαπροσωπική επικοινωνία που λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια της ζωντανής διδασκαλίας - όπου οι συζητήσεις είναι ζωντανές και οι απόψεις/συναίσθηματα που μοιράζονται έχουν μεγαλύτερο βάθος. Αυτή η πραγματικότητα θα μπορούσε να οδηγήσει σε απογοητευτικά επίπεδα συμμετοχής από τους μαθητές, αποξενώνοντάς τους περαιτέρω γιατί δεν αισθάνονται συνδεδεμένοι με το εκπαιδευτικό τους περιβάλλον. Επιπλέον, βλέπουν τις ανισότητες να αναδύονται μέσω των τεχνολογικών διαφορών όταν η εξ αποστάσεως μάθηση συνδυάζεται με την τεχνολογία, οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευόμενοι μπορεί να μην έχουν ίσο τεχνολογικό αλφαριθμητισμό, καθώς απαιτείται η γνώση νέων δεξιοτήτων για την υιοθέτηση και χρήση των εξελισσόμενων παιδαγωγικών πρακτικών.

Ο Ζωγόπουλος (2009) σκιαγραφεί τα μειονεκτήματα μαζί με τα θετικά. Όταν υιοθετούνται νέες τεχνολογίες, δεν πρόκειται μόνο για την τοποθέτηση των εργαλείων στη θέση τους. Απαιτεί διοικητική και τεχνική υποστήριξη, μάθηση για όλο το εμπλεκόμενο προσωπικό και χρόνο που χρειάζεται η κοινωνία για να συνηθίσει τις αλλαγές που επήλθαν με την τεχνολογία. Η χρήση ψηφιακών εργαλείων για τη μετάδοση πληροφοριών — οπότε οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να βεβαιωθούν ότι μπορούν να παρέχουν υλικό, όπως σημειώσεις μέσω των ιστοσελίδων τους και ότι οι μαθητές πρέπει επίσης να μπορούν να το ανακτήσουν καθώς και ότι μπορούν να υποβάλουν τις εργασίες κατάθεσης— μας οδηγεί σε ένα άλλο προβληματισμό: μαθησιακές ανάγκες που σχετίζονται με τις ΤΠΕ. Αυτό έρχεται σε μια εποχή που η φυσική επικοινωνία δίνει τη θέση της σε εικονικές αλληλεπιδράσεις μέσω της τεχνολογίας. Επομένως, η αφαίρεση προσωπικών στοιχείων, όπως οι χειραψίες ή οι εκφράσεις του προσώπου, επηρεάζει σημαντικά τις κοινωνικές σχέσεις. Η έντυπη εκπαιδευτική διαδικασία δε θα πρέπει να μετατραπεί σε μια βιομηχανία, όπου οι μαθητές γίνονται πελάτες, καταναλώνοντας προϊόντα με ρυθμό αποτελεσματικότητας που καθορίζεται μετά από εξετάσεις, με βάση εικόνες που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, αντί για λέξεις που χρησιμοποιούνται ορθολογικά, σε ένα πλαίσιο που αποσκοπεί στην πρόκληση κατανόησης και όχι συμμόρφωσης. Το κόστος προέρχεται από την αναβάθμιση του εξοπλισμού και την εισαγωγή νέων συστημάτων, που μπορεί να περιλαμβάνουν ομοιόμορφους τρόπους παροχής πόρων, τυποποιώντας έτσι περισσότερες υπηρεσίες, που οδηγούν τελικά σε αποδιαμεσολάβηση.

Ο ρόλος των εκπαιδευομένων είναι σημαντικός στην προσαρμογή σε αυτή τη νέα εκπαιδευτική διαδικασία – κατανοώντας ότι είναι ένα μοντέλο όπου παίζουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση της μάθησης. Οι Cappelle et al. (2021) επισημαίνουν ορισμένες αρνητικές επιπτώσεις, όταν οι εκπαιδευόμενοι δεν προσαρμόζονται καλά στη χρήση της νέας τεχνολογίας: οι μαθητές τείνουν να μεταφέρουν κανόνες από τις φυσικές τάξεις σε εικονικά περιβάλλοντα, κάτι που συχνά οδηγεί σε λανθασμένες ευθυγραμμίσεις, ειδικά κατά το πρώτο τους διαδικτυακό μάθημα. Σε άλλες περιπτώσεις, βλέπουν τη διαδικτυακή μάθηση ως μια εργασία που απαιτεί λιγότερη προσπάθεια (και κατά συνέπεια συμμετοχή) από την παραδοσιακή μάθηση, οδηγώντας τους να παρακολουθούν πολλά μαθήματα ταυτόχρονα, με αποτέλεσμα να διακυβεύονται τα

επίπεδα δέσμευσης για το καθένα. Αντί να καταβάλουν προσπάθεια για τις δεξιότητες μελέτης, ορισμένοι μπορεί να αναμένουν ότι η περιήγηση σε μια ιστοσελίδα αρκεί για την κυριαρχία του περιεχομένου. Ως εκ τούτου, μπορεί να υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι μαθητές δεν αισθάνονται αναπόσπαστο μέρος των διαδικτυακών δραστηριοτήτων της τάξης, εκτός εάν τους υπενθυμίζεται η παρουσία του δασκάλου κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Επιπλέον, το αίσθημα δισταγμού σχετικά με την υποβολή ερωτήσεων, λόγω ανησυχιών που σχετίζονται με την απομόνωση, μπορεί επίσης να οδηγήσει άλλους στην απεμπλοκή από τις δραστηριότητες των μαθημάτων, καθώς δεν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις που να δείχνουν τη διαθεσιμότητα των καθηγητών, ακόμη και μετά την υποβολή τέτοιων αιτημάτων. Όσοι δείχνουν λίγα κίνητρα για συμμετοχή θα χρειάζονταν πρόσθετη ενθάρρυνση - πιθανώς κατά την έναρξη του μαθήματος, μέσω διαφορετικών μέσων, όπως email ή τηλεφωνήματα, ώστε να μπορεί να δημιουργηθεί προσωπική επαφή μαζί τους πριν ξεκινήσουν οποιεσδήποτε παιδαγωγικές αλληλεπιδράσεις σε εικονικά περιβάλλοντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσει πώς βλέπουν οι εκπαιδευτικοί επαγγελματικής μάθησης την εξ αποστάσεως μάθηση και την εφαρμογή της. Παράλληλα, εμβαθύνει στις στάσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών επαγγελματικής δευτεροβάθμιας μάθησης στα θετικά και αρνητικά στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι:

1°. Ποια είναι η άποψη των εκπαιδευτικών της επαγγελματικής εκπαίδευσης για την εξ αποστάσεως μάθηση;

2°. Ποια είναι τα εμπόδια και ποιες οι διευκολύνσεις που επιδρούν στην εφαρμογή της;

3°. Πως επιδρά η τεχνολογία στο να βελτιωθεί η επαγγελματική εκπαιδευτική διαδικασία;

2.2 Ερευνητικός σχεδιασμός

Ο σχεδιασμός της έρευνας, σύμφωνα με τα ευρήματα των Creswell & Creswell (2018), διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη δημιουργία μιας σύνδεσης μεταξύ των συλλεγόμενων δεδομένων και των ερωτήσεων της μελέτης, καθώς και των συμπερασμάτων. Οι κύριες μεθοδολογίες συλλογής δεδομένων είναι μεικτές μέθοδοι, ποσοτικές και ποιοτικές. Για παράδειγμα, σε μια ποσοτική προσέγγιση, η ανάλυση γίνεται χρησιμοποιώντας αριθμούς ή μαθηματικούς μέσους όρους, που θα μπορούσαν να συλλεχθούν μέσω ηλεκτρονικών ερευνών ή πειραμάτων, όπου οι αριθμοί λαμβάνονται μέσω παρατηρήσεων. Μια μέθοδος γνωστή ως γενίκευση, βοηθά στην εφαρμογή αποτελεσμάτων, από μια παρατήρηση που γίνεται για ένα μεμονωμένο μέλος μιας ομάδας, σε όλα τα άλλα μέλη ή χρησιμοποιεί πληροφορίες βασισμένες σε υποθέσεις, για να εξηγήσει ένα συγκεκριμένο φαινόμενο, που επιδεικνύεται από άλλους ως προς τις συναισθηματικές αντιδράσεις ή ενέργειες που γίνονται. Τα μεγάλα δείγματα

λειτουργούν ως προϋποθέσεις για τέτοια έργα. Βοηθούν να διασφαλιστεί ότι η έρευνα προσεγγίζει αρκετά άτομα που έχουν διαφορετικές απόψεις, σχετικά με το αντικείμενο που μελετάται. Ο Fowler (2013) τονίζει ότι ένα από τα βασικά στοιχεία για να καταλήξουμε σε μια ουσιαστική μελέτη, είναι ο εντοπισμός του σκοπού πίσω από αυτήν καθώς και εκείνων που θα ωφεληθούν από τα ευρήματά της. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους ερευνητές να καταλήξουν σε συγκεκριμένους στόχους. Οι ερωτώμενοι στην έρευνα αναμενόταν να παρέχουν ανατροφοδότηση σχετικά με ζητήματα που προσδιορίστηκαν από τους ερευνητές, ως σημαντικά για αυτούς μέσω της διαδικτυακής έρευνας.

2.3 Ερευνητικό εργαλείο

Η έρευνα χρησιμοποίησε ένα ερωτηματολόγιο (αναλυτικά στο συνημμένο παράρτημα) που αναπτύχθηκε με βάση τα ευρήματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης στην πρώτη ενότητα και σε ευθυγράμμιση με τους ερευνητικούς στόχους. Οι ερωτήσεις που περιλαμβάνονται στο δεύτερο μέρος ήταν διατυπωμένες από τον ερευνητή, πρωτότυπες και φιλοτεχνημένες για να συμπληρώσουν το υλικό που παρουσιάστηκε στο προηγούμενο βιβλιογραφικό τμήμα - καθιερώνοντας τη συνοχή μεταξύ θεωρίας και ερευνητικής προσπάθειας. Επιπλέον, ελήφθη μέριμνα ώστε να διασφαλιστεί ότι η διατύπωση τόσο των ερωτήσεων όσο και των απαντήσεων σε κάθε ομάδα ανταποκρίνεται σε ερωτήματα σχετικά με διάφορες πτυχές της ενσωμάτωσης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Το ερωτηματολόγιο χωρίζεται σε δύο ενότητες:

Το Μέρος Α είναι ένα σύνολο ερωτήσεων που στοχεύουν στη συλλογή δημογραφικών πληροφοριών που μπορούν να επηρεάσουν τις στάσεις και τις αντιλήψεις ενός ατόμου, ως αναγνωρίσιμους παράγοντες. Περιλαμβάνει ερωτήσεις κλειστού τύπου σχετικά με το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο και τα έτη υπηρεσίας.

Το Μέρος Β περιλαμβάνει τρία σετ ερωτήσεων κλειστού τύπου που χρησιμεύουν ως προτάσεις που σχετίζονται με τα ερευνητικά ερωτήματα. Αυτά στοχεύουν στην

αποκάλυψη των απόψεων των εκπαιδευτών μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης για την ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ως μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας) χρησιμοποιώντας μια κλίμακα Likert. Οι ερωτηθέντες αναμένεται να βαθμολογήσουν τα επίπεδα συμφωνίας τους σε μια κλίμακα πέντε βαθμών που κυμαίνεται από 1 (διαφωνώ έντονα) έως 5 (συμφωνώ απόλυτα).

Για να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία και η πληρότητα του ερωτηματολογίου (Κόθαρη, 2004) χρησιμοποιήθηκε πιλοτικά ένα μικρό δείγμα του πληθυσμού στόχου πριν από τον τελικό σχεδιασμό. Αυτό έγινε για να εξακριβωθεί η σαφήνεια, η ακρίβεια και η εγκυρότητα των ερωτήσεων - οι οποίες θα πρέπει να αφορούν το υπό διερεύνηση θέμα. Μετά από αυτό το προκαταρκτικό στάδιο σήμανσης ήρθε η τελική διατύπωση.

2.4 Δείγμα, δειγματοληψία και συλλογή δεδομένων

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας ο ερευνητής επέλεξε τη διαδικτυακή πλατφόρμα Google Forms. Η επιλογή ήταν βολική, καθώς διευκόλυνε τη συλλογή δεδομένων, επιτρέποντας άπειρο αριθμό ερωτημάτων και συνεισφερόντων. Σε αυτήν την ερευνητική μεθοδολογία, προτιμήθηκε η τεχνική της τυχαίας δειγματοληψίας, λόγω της έμφασης που δίνει στην ποικιλομορφία των ερωτηθέντων. Υπάρχουν πολλά οφέλη για τα οποία χρησιμοποιούμε αυτή τη μέθοδο, όπως η γρήγορη ταχύτητα συλλογής δεδομένων, το χαμηλό κόστος, η ευκολία πρόσληψης συμμετεχόντων και η ανθεκτικότητα στο χρόνο. Η έρευνα με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας παραδόθηκε σε χρήστες του διαδικτύου με ιδιαίτερη έμφαση στους εκπαιδευτικούς. Η διαδικασία δειγματοληψίας έπαιξε σημαντικό ρόλο από αυτή την άποψη και ο λόγος που ήταν τόσο σημαντική είναι εξ αιτίας της συμβολής της στο να βοηθήσει κάποιον να αποκτήσει μια συνολική εικόνα ενός ολόκληρου πληθυσμού. Αυτή η μοναδικότητα στα χαρακτηριστικά μεταξύ κάθε συμμετέχοντα στη μελέτη έκανε τα δεδομένα αντιπροσωπευτικά για όλες τις ομάδες-στόχους, καθώς κάθε άτομο είχε διαφορετικά χαρακτηριστικά από τα άλλα. Ξεκινήσαμε την έρευνά μας προσδιορίζοντας πρώτα συγκεκριμένα θέματα στα οποία θα επικεντρωνόμασταν—μια ομάδα που είναι μικρότερη αναλογικά από έναν μεγαλύτερο πληθυσμό, αλλά περιλαμβάνει μόνο εκείνους που πληρούν ορισμένα κριτήρια και θεωρούνται κατάλληλοι συμμετέχοντες

στη μελέτη μας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση επικεντρωθήκαμε στους εκπαιδευτικούς της μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η προσέγγιση τους έγινε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η ανταπόκριση ήταν 100 εκπαιδευτικοί.

2.5 Στατιστική ανάλυση

Στο πεδίο της ανάλυσης, ο Kothari (2004) επισημαίνει δύο προσεγγίσεις — την αιτιακή και τη συσχετιστική. Η ανάλυση παλινδρόμησης έχει υψηλή εγκυρότητα στην πειραματική έρευνα, ενώ η παλινδρόμηση με τον έλεγχο υποθέσεων και την ανάλυση συσχέτισης βρίσκουν επικράτηση στις κοινωνικές και επιχειρηματικές μελέτες αντίστοιχα. Ο πρωταρχικός στόχος όταν ασχολούμαστε με αυτές τις αναλύσεις είναι να κατανοήσουμε τη σχέση μεταξύ των μεταβλητών που μελετώνται. Ένα άλλο μοντέλο που χρησιμοποιείται για την εξέταση δεδομένων είναι ένα περιγραφικό συμπερασματικό μοντέλο που προτείνεται από τους Saunders et al (2012), το οποίο βοηθά στην κατανόηση των ακατέργαστων δεδομένων μέσω διαφόρων τεχνικών, όπως η αναδιάταξη δεδομένων, η ταξινόμηση και ο χειρισμός που στοχεύουν στην ανάδειξη των βασικών χαρακτηριστικών υπό μελέτη. Τα δεδομένα μπορούν να γίνουν πιο αποτελεσματικά κατανοητά και να εφαρμοστούν απλοποιώντας τα, μέσω της χρήσης περιγραφικών στατιστικών. Υπάρχουν δύο τρόποι παρουσίασης αυτών των στατιστικών: αριθμητικά ή γραφικά. Ενώ το καθένα έχει τα δικά του μειονεκτήματα, η χρήση συνδυασμού και των δύο μπορεί να είναι πιο συμφέρουσα, καθώς αλληλοσυμπληρώνονται. Συνιστάται ιδιαίτερα να υπάρχει ένας συνδυασμός αριθμητικών και γραφικών στατιστικών, επειδή τα αριθμητικά στατιστικά στοιχεία είναι αμερόληπτα και ακριβή - παρέχουν μόνο ποσοτικά δεδομένα- ενώ τα γραφικά στατιστικά δίνουν οπτικές περιλήψεις που βελτιώνουν την ερμηνεία. Η έρευνα χρησιμοποιεί το στατιστικό πακέτο SPSS και παρουσιάζει τα αποτελέσματα της περιγραφικής ανάλυσης σε πίνακες και γραφήματα.

2.6 Αξιοπιστία και εγκυρότητα

Όσον αφορά την έρευνα, η προάσπιση της αξιοπρέπειας, της ασφάλειας και των δικαιωμάτων των συμμετεχόντων βρίσκεται στο επίκεντρο. Για αυτόν τον λόγο έχουν θεσπιστεί ηθικοί έλεγχοι — για να διασφαλιστεί ότι οι επιστήμονες ενεργούν σύμφωνα με αυτές τις αρχές. Αυτοί οι έλεγχοι περιλαμβάνουν τη σύσταση επιτροπών

δεοντολογίας και ιδρυμάτων που επιβλέπουν τις ενέργειες των ερευνητών. Διάφορες μελέτες και διεθνείς νόμοι έχουν θεσπίσει πρωτόκολλα όχι μόνο για την υποστήριξη ηθικών πρακτικών αλλά και για την παροχή προστασίας όπου είναι απαραίτητο, όπως προσδιορίζεται σε διαφορετικούς τομείς. Για παράδειγμα, οι Saunders et al (2012) επισημαίνουν ότι ένας ερευνητής μπορεί να διασφαλίσει την τήρηση αυτών των κατευθυντήριων γραμμών μέσω συγκεκριμένων μηχανισμών - κανόνων, κατευθυντήριων γραμμών ή πινάκων μοναδικών για την ηθική της έρευνας. Στη συζήτησή του για την ηθική της έρευνας, ο Bryman (2017) τόνισε την ανάγκη για αξιολόγηση σχετικά με το πόσο ανθρώπινα υποκείμενα εμπλέκονται στη μελέτη: αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια οποιουδήποτε δεδομένου ερευνητικού έργου. Η έρευνα δευτερογενών δεδομένων θα πρέπει να υπόκειται σε έλεγχο από επιτροπή δεοντολογίας, διασφαλίζοντας ότι οι πληροφορίες αποπροσδιορίζονται πλήρως, όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες κωδικοποίησης ή ταξινόμησης ή εάν ο κωδικοποιητής είναι άγνωστος — αλλά μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητα των υποκειμένων. Πρέπει να επιδεικνύει τη δέουσα προσοχή όταν οι ιδιαιτερότητες επιτρέπουν τη σύνδεση δεδομένων με άτομα, πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή μέτρα ελέγχου που να διασφαλίζουν πάση θυσία το απόρρητο και την εμπιστευτικότητα. Υπήρξαν ηθικοί προβληματισμοί, που έπαιζαν καθοριστικό ρόλο, δεδομένης τόσο της φύσης του προβλήματός μας όσο και του προφίλ των συμμετεχόντων μας, παράλληλα με τις διαδικασίες συλλογής δεδομένων. Η διαφάνεια διατηρήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια με την αποκάλυψη του σκοπού που επιδιώχθηκε πίσω από τη μελέτη, χωρίς δισταγμό. Όλοι οι συμμετέχοντες έδωσαν ενημερωμένη συγκατάθεση προτού συμπεριληφθούν σε αυτήν την έρευνα: τους διασφάλισε την ανωνυμία, εάν το επιθυμούσαν, και μπορούσαν να αποσύρουν τη συμμετοχή ανά πάσα στιγμή, αφού δώσουν τη συγκατάθεσή τους, αποδεικνύοντας πλήρη εθελοντισμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Παρουσίαση αποτελεσμάτων

3.1 Δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων

Στην έρευνα αυτή συμπεριλήφθηκαν συνολικά 100 εκπαιδευτικοί της μετα-δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης, αποκαλύπτοντας ότι το 66% αυτών των ατόμων ταυτίστηκαν ως γυναίκες, ενώ το 34% ως άνδρες.

Η μελέτη περιελάμβανε άτομα ηλικίας από 25 έως άνω των 56 ετών. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 25-34, αντιπροσωπεύοντας περίπου το ένα τρίτο του συνολικού μεγέθους δείγματος, στο 32%. Αντίθετα, είναι αξιοσημείωτο ότι το μικρότερο ποσοστό των ερωτηθέντων, μόλις 11%, ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 45-54.

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων έχει γερές εκπαιδευτικές βάσεις, καθώς το 55 % δήλωσε ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το 36% ανέφερε ότι κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο και το 9%, κατείχε Ph.D.

Όσον αφορά την τρέχουσα κατάσταση της σχέσης τους, το μεγαλύτερο μέρος της ομάδας της έρευνας (45%) ανέφερε ότι ήταν είτε παντρεμένοι είτε σε μακροχρόνια σχέση. Επιπλέον, το 35% ανέφερε ότι επί του παρόντος εμπλέκεται σε μια ρομαντική σχέση, ενώ το 20% παραδέχτηκε ότι ήταν αδέσμευτοι και ελεύθεροι.

Όταν ρωτήθηκαν για το επαγγελματικό τους υπόβαθρο, η πλειονότητα των ερωτηθέντων στην έρευνα αποκάλυψε ένα εργασιακό ιστορικό 11-15 ετών (41%) στον τομέα της εκπαίδευσης, ακολουθούμενο από εκείνους που εργάζονταν 6-10 χρόνια (32%), με ένα μικρότερο ποσοστό να δείχνει εργασία για λιγότερο από 5 χρόνια (18%). Τέλος, το 9% εργάζεται για πάνω από 16 έτη.

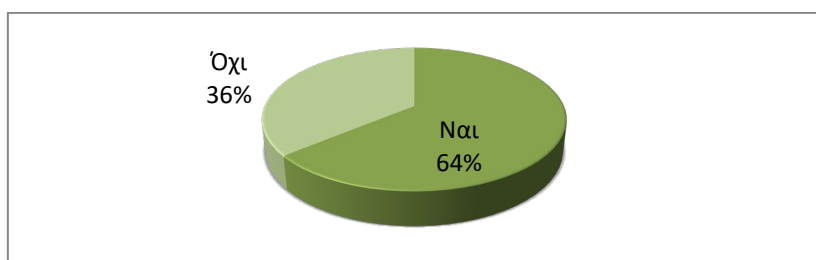
Πίνακας 1. Δημογραφικά στοιχεία

%	Frequency	Valid Percent
Φύλο		
Άνδρας	34	34
Γυναίκα	66	66
Total	100	100,0
Ηλικία		
25 - 34	32	32,0
35 - 44	27	27,0
45 - 54	11	11,0
55 +	30	30,0
Total	100	100,0
Μορφωτικό επίπεδο		
ΑΕΙ	55	55,0
Μεταπτυχιακό	36	36,0
Διδακτορικό	9	9,0
Total	100	100,0
Οικογενειακή κατάσταση		
Ελεύθερος	45	45,0
Παντρεμένος/Σύμφωνο	35	35,0
Σε σχέση	20	20,0
Total	100	100,0
Εργασιακή εμπειρία		
Έως 5 έτη	18	18,0
6-10	32	32,0
11-15	41	41,0
Πάνω από 16 έτη	9	9,0

Total	100	100
-------	-----	-----

3.2 Εξ αποστάσεως μάθηση και εκπαιδευτική διαδικασία

Το 64% των ερωτώμενων απάντησαν ότι χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ στην διδασκαλία τους.

Γράφημα 1. Χρήση ΤΠΕ στην διδασκαλία

Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η εξ αποστάσεως μάθηση είναι απαραίτητη και ειδικά σε περιπτώσεις ανάγκης (όπως στην πανδημική κρίση) (3,93/0,87), είναι θετικοί απέναντι στην εξ αποστάσεως μάθηση (3,73/0,92), αναφέρουν ότι βοηθά στο να εξοικονομηθούν πόροι (3,38/0,87), αναφέρουν ότι η εκπαιδευτική διαδικασία στη χώρα μας κάνει χρήση των ΤΠΕ (3,37/0,97) και πιστεύουν ότι οι έλληνες εκπαιδευτικοί διαθέτουν τις γνώσεις που απαιτούνται (2,93/0,98) για να κάνουν χρήση των ΤΠΕ στην εξ αποστάσεως διδασκαλία.

Πίνακας 1. Εξ αποστάσεως μάθηση και εκπαιδευτική διαδικασία

	(N)	Mini mum	Maximu m	Mean	Standard Deviation
Η εκπαιδευτική διαδικασία στη χώρα μας κάνει χρήση των ΤΠΕ	100	1	5	3,37	0,97
Οι εκπαιδευτικοί είναι θετικοί απέναντι στην εξ αποστάσεως μάθηση	100	1	5	3,73	0,92
Οι έλληνες εκπαιδευτικοί διαθέτουν τις γνώσεις που απαιτούνται	100	1	5	2,93	0,98
Η εξ αποστάσεως μάθηση βοηθά στο να εξοικονομηθούν πόροι	100	1	5	3,38	0,87

Η εξ αποστάσεως μάθηση είναι απαραίτητη μόνο σε περιπτώσεις ανάγκης (όπως στην πανδημική κρίση)	100	1	5	3.93	0,87
---	-----	---	---	------	------

3.3 Θετικά σημεία και εμπόδια

Ως θετικά σημεία στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως μάθησης στην εκπαίδευση, οι συμμετέχοντες αναφέρουν το γεγονός ότι η διδασκαλία μέσω ΤΠΕ δίνει την ευκαιρία για καλύτερη αξιοποίηση στο εκπαιδευτικό υλικό (3.87/0,67), ότι υπάρχει ήδη εξοικείωση των μαθητών με το διαδίκτυο (3.85/0,90) και το ότι οι μαθητές μπορούν να αποθηκεύουν το υλικό και να το ξαναδούν αργότερα (3.73/0,94). Επιπλέον, τα διαδικτυακά μαθήματα βοηθούν καλύτερα στην επικοινωνία των μαθητών μεταξύ τους, αλλά και με τον εκπαιδευτικό (3.53/0,88), η εξ αποστάσεως μάθηση δίνει την δυνατότητα διδασκαλίας σε όλους τους μαθητές να παρακολουθήσουν το μάθημα (πχ απουσία λόγω αρρώστειας) (3.12/0,92) και θέτονται στο επίκεντρο της διδασκαλίας οι μαθητές και οι εκπαιδευτικές τους ανάγκες (2.94/0,93).

Πίνακας 2. Θετικά σημεία

	(N)	Mini mum	Maximu m	Mean	Standard Deviation
Η διδασκαλία μέσω ΤΠΕ δίνει την ευκαιρία για καλύτερη αξιοποίηση στο εκπαιδευτικό υλικό	100	1	5	3.87	0,67
Τα διαδικτυακά μαθήματα βοηθούν καλύτερα στην επικοινωνία των μαθητών μεταξύ τους, αλλά και με τον εκπαιδευτικό	100	1	5	3.53	0,88
Μέσω της διαδικτυακής μάθησης θέτονται στο επίκεντρο της διδασκαλίας οι μαθητές και οι εκπαιδευτικές τους ανάγκες	100	1	5	2.94	0,93
Υπάρχει ήδη εξοικείωση των μαθητών με το διαδίκτυο	100	1	5	3.85	0,90
Δίνει την δυνατότητα διδασκαλίας σε όλους τους μαθητές να	100	1	5	3.12	0,92

παρακολουθήσουν το μάθημα (πχ απουσία λόγω αρρώστειας)					
Οι μαθητές μπορούν να αποθηκεύουν το υλικό και να το ξαναβλέπουν αργότερα	100	1	5	3.73	0,94

Ως εμπόδια στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως μάθησης στην εκπαίδευση, οι συμμετέχοντες αναφέρουν την γενικότερη δυσκολία στην διδασκαλία των πολύ νεαρών ηλικιών (3.95/0,92), την έλλειψη επιτήρησης των μαθητών (3.74/0,86), τον κίνδυνο περιορισμού της κριτικής σκέψης των μαθητών (3.38/0,98), τις αλλαγές και τις προσαρμογές στο εκπαιδευτικό προσωπικό και την αγορά εξοπλισμού (3.64/0,94). Επιπλέον, επισημαίνουν την δυσκολία συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία όταν δεν υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός (3.19/0,85), τις ελλειπείς γνώσεις των συμμετεχόντων στην πληροφορική και τον ελλιπή εξοπλισμό (2.90/0,99) και τέλος υπάρχει ο κίνδυνος της απομόνωσης των μαθητών και της μείωσης της κοινωνικοποίησης τους (3.23/0,78).

Πίνακας 3. Εμπόδια

	(N)	Mini mum	Maximu m	Mean	Standard Deviation
Υπάρχει ο κίνδυνος περιορισμού της κριτικής σκέψης των μαθητών	100	1	5	3.38	0,98
Υπάρχει ο κίνδυνος της απομόνωσης των μαθητών και της μείωσης της κοινωνικοποίησης τους	100	1	5	3.23	0,78
Ελλειπείς γνώσεις των συμμετεχόντων στην πληροφορική ή ελλιπής εξοπλισμός	100	1	5	2.90	0,99
Δυσκολία στην διδασκαλία των πολύ νεαρών ηλικιών	100	1	5	3.95	0,92
Αλλαγές και προσαρμογές στο εκπαιδευτικό προσωπικό	100	1	5	3.64	0,94

και αγορά εξοπλισμού					
Δυσκολία συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία όταν δεν υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός	100	1	5	3.19	0,85
Έλλειψη επιτήρησης των μαθητών	100	1	5	3.74	0,86

3.4 Επίδραση της εξ αποστάσεως μάθησης στην επαγγελματική μάθηση

Αναφορικά στην επίδραση που θεωρούν ότι έχει η εξ αποστάσεως μάθηση στην επαγγελματική εκπαίδευση, αναφέρουν ότι μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης γίνεται αποδοτικότερη εκμάθηση των νέων τεχνολογιών (3.93/0,94), υπάρχει άμεση και αποδοτικότερη συνεργασία των συμμετεχόντων (3.92/0,89), βοηθά στην κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών (3.87/0,78), προσφέρεται ποιοτικότερη επαγγελματική μάθηση (3.67/0,82) και γίνεται εμπλουτισμός και αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαιδευτικής διαδικασίας, για καλύτερη ένταξη στην επαγγελματική ζωή (3.15/0,90).

Πίνακας 4. Επιδράσεις στην επαγγελματική μάθηση

	(N)	Mini mum	Maximu m	Mean	Standard Deviation
Εμπλουτισμός και αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαιδευτικής διαδικασίας για καλύτερη ένταξη στην επαγγελματική ζωή	100	1	5	3.15	0,90
Ποιοτικότερη επαγγελματική μάθηση	100	1	5	3.67	0,82
Κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών	100	1	5	3.87	0,78
Άμεση και αποδοτικότερη συνεργασία των	100	1	5	3.92	0,89

συμμετεχόντων					
Αποδοτικότερη εκμάθηση των νέων τεχνολογιών	100	1	5	3.93	0,94

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΣΥΖΗΤΗΣΗ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Συζήτηση

Στην έρευνα αυτή συμπεριλήφθηκαν συνολικά 100 εκπαιδευτικοί της μετα-δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και η πλειοψηφία αυτών των ατόμων ταυτίστηκαν ως γυναίκες. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 25-34 και έχει τουλάχιστον το βασικό πτυχίο της τριτοβάθμιας μάθησης. Όσον αφορά την τρέχουσα κατάσταση της σχέσης τους, το μεγαλύτερο μέρος της ομάδας της έρευνας ανέφερε ότι ήταν είτε παντρεμένοι είτε σε μακροχρόνια σχέση. Όταν ρωτήθηκαν για το επαγγελματικό τους υπόβαθρο, η πλειονότητα των ερωτηθέντων στην έρευνα αποκάλυψε ένα εργασιακό ιστορικό 11-15 ετών στον τομέα της μάθησης.

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα εξέταζε την άποψη των εκπαιδευτικών της επαγγελματικής εκπαίδευσης για την εξ αποστάσεως μάθηση. Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η εξ αποστάσεως μάθηση είναι απαραίτητη και ειδικά σε περιπτώσεις ανάγκης (όπως στην πανδημική κρίση), είναι θετικοί απέναντι στην εξ αποστάσεως μάθηση, αναφέρουν ότι βοηθά στο να εξοικονομηθούν πόροι, αναφέρουν ότι η εκπαιδευτική διαδικασία στη χώρα μας κάνει χρήση των ΤΠΕ και πιστεύουν ότι οι έλληνες εκπαιδευτικοί διαθέτουν τις γνώσεις που απαιτούνται για να κάνουν χρήση των ΤΠΕ στην εξ αποστάσεως διδασκαλία.

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα αναζητούσε τα θετικά σημεία αλλά και τα εμπόδια στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως μάθησης στην επαγγελματική μάθηση. Στα θετικά σημεία στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως μάθησης στην μάθηση, οι συμμετέχοντες αναφέρουν το γεγονός ότι η διδασκαλία μέσω ΤΠΕ δίνει την ευκαιρία για καλύτερη αξιοποίηση στο εκπαιδευτικό υλικό, ότι υπάρχει ήδη εξοικείωση των μαθητών με το διαδίκτυο και το ότι οι μαθητές μπορούν να αποθηκεύουν το υλικό και να το ξαναδούν αργότερα. Επιπλέον, τα διαδυκτικά μαθήματα βοηθούν καλύτερα στην επικοινωνία των μαθητών μεταξύ τους, αλλά και με τον εκπαιδευτικό, η εξ αποστάσεως μάθηση δίνει την δυνατότητα διδασκαλίας σε όλους τους μαθητές να παρακολουθήσουν το

μάθημα (πχ απουσία λόγω αρρώστιας) και θέτονται στο επίκεντρο της διδασκαλίας οι μαθητές και οι εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Ως εμπόδια στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως μάθησης στην μάθηση, οι συμμετέχοντες αναφέρουν την γενικότερη δυσκολία στην διδασκαλία των πολύ νεαρών ηλικιών, την έλλειψη επιτήρησης των μαθητών, τον κίνδυνο περιορισμού της κριτικής σκέψης των μαθητών, τις αλλαγές και τις προσαρμογές στο εκπαιδευτικό προσωπικό και την αγορά εξοπλισμού. Επιπλέον, επισημαίνουν την δυσκολία συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία, όταν δεν υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός, τις ελλειπείς γνώσεις των συμμετεχόντων στην πληροφορική και τον ελλιπή εξοπλισμό και τέλος αναφέρουν ότι υπάρχει ο κίνδυνος της απομόνωσης των μαθητών και της μείωσης της κοινωνικοποίησης τους.

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα εξέταζε πως επιδρά η τεχνολογία στο να βελτιωθεί η επαγγελματική εκπαιδευτική διαδικασία. Αναφορικά στην επίδραση που θεωρούν ότι έχει η εξ αποστάσεως μάθηση στην επαγγελματική μάθηση, αναφέρουν ότι μέσω της εξ αποστάσεως μάθησης γίνεται αποδοτικότερη εκμάθηση των νέων τεχνολογιών, υπάρχει άμεση και αποδοτικότερη συνεργασία των συμμετεχόντων, βοηθά στην κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών, προσφέρεται ποιοτικότερη επαγγελματική μάθηση και γίνεται εμπλουτισμός και αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαιδευτικής διαδικασίας, για καλύτερη ένταξη στην επαγγελματική ζωή.

Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας δείχνει ότι η εισαγωγή διαδικτυακών μαθημάτων στο νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον είναι πρωταρχικής σημασίας, όπως σημειώνει ο Abdo (2021), καθώς τα αναδυόμενα ψηφιακά εργαλεία χρησιμεύουν στον εξορθολογισμό της εργασίας ενός εκπαιδευτικού. Η Chakraborty (2020) υπογραμμίζει ότι η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στην εξ αποστάσεως μάθηση εγγυάται σε όλους τους μαθητές ίση πρόσβαση στην παιδαγωγική διαδικασία και στη μάθηση γενικότερα. Σε διαφορετική σημείωση, ο Patel (2021) θεωρεί ότι η ηλεκτρονική μάθηση προάγει την αυτονομία των μαθητών όσον αφορά τα κίνητρα για μάθηση, ενισχύει επίσης τη γνωστική μάθηση, παρέχοντας παράλληλα οικονομικά αποδοτικές εκπαιδευτικές ομάδες, με διαπροσωπικές επαφές, για την ανάπτυξη κριτικών δεξιοτήτων. Ωστόσο οι Ouyang & Stanley (2014), αντικρούουν αυτήν την άποψη υποστηρίζοντας ότι η ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού και εκπαιδευόμενου δε μπορεί να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο προγραμμάτων εξ αποστάσεως μάθησης. Δίνεται

έμφαση σε μια ενεργητική προσέγγιση κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, η οποία αποφεύγει την παθητικότητα των μαθητών, ενισχύοντας έτσι την κριτική ικανότητα, αλλά οι Selivanov & Savchenko (2019) προειδοποιούν για μειωμένα επίπεδα δέσμευσης των μαθητών ή αισθήματα απομόνωσης, εάν οι εκπαιδευτικοί δε συμμετέχουν ενεργά στα διαδικτυακά μαθήματα.

Οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν αυτά τα σημεία, δεδομένης της συμφωνίας τους για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στα εκπαιδευτικά συστήματα, αναγνωρίζοντας τις τρέχουσες τεχνολογικές εξελίξεις παράλληλα με την εκρηκτική διάχυση πληροφοριών μέσω προγραμμάτων εξ αποστάσεως, που προσφέρουν διάφορους τρόπους χρήσης του περιεχομένου — αν και οι προτάσεις θα πρέπει να διασφαλίζουν προσβασιμότητα σε όλους τους μαθητές καθώς και εξοικονόμηση πόρων για τα ελληνικά ιδρύματα που υποστηρίζουν. Ο συμπληρωματικός χαρακτήρας μεταξύ των πλαισίων ζωντανής και εξ αποστάσεως μάθησης που ταιριάζουν σε διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες αντίστοιχα φαίνεται επίσης να αναγνωρίζεται, αν και μπορεί να εξακολουθήσουν να παρατηρούνται αμβλυτικές αντιρρήσεις, ειδικά μεταξύ εκείνων που έχουν μέτρια στάση, σχετικά με τις αδυναμίες που σχετίζονται με την προώθηση της διδασκαλίας με επίκεντρο τον μαθητή.

Η επικοινωνία εκπαιδευτικού-μαθητή, η κοινωνικοποίηση ή η απόσπαση ανάπτυξης κριτικών δεξιοτήτων από τους εκπαιδευόμενους κατά τη διάρκεια τέτοιων προγραμμάτων, αναμένεται να πραγματοποιηθούν οργανικά, χωρίς πρόσθετες προσπάθειες από τους εμπλεκόμενους φορείς. Οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι η εξ αποστάσεως μάθηση επιτρέπει στους μαθητές να συμμετέχουν σε ένα διαδικτυακό περιβάλλον μάθησης και να έχουν εύκολη πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό κατά τη διάρκεια της τρέχουσας κατάστασης πανδημίας, όπου οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία ακόμη και από απόσταση. Θεωρούν επίσης θετικό το γεγονός ότι οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και το διαδίκτυο. Έτσι, ένα μάθημα που διεξάγεται με χρήση νέων τεχνολογιών μπορεί να είναι πιο ελκυστικό και ενδιαφέρον για αυτούς. Επιπλέον, βλέπουν την εξ αποστάσεως μάθηση ως μια βιώσιμη εναλλακτική λύση όταν η φυσική παρακολούθηση στις τάξεις δεν είναι εφικτή.

Όσον αφορά τη στάση απέναντι στη χρήση της τεχνολογίας, υπήρξε θετική συναίνεση μεταξύ των εκπαιδευτικών. Πιστεύουν ότι οι νέες τεχνολογίες, όπως οι ΤΠΕ, ενισχύουν την ποιότητα της μάθησης, προάγοντας τη δυναμική ανταλλαγή γνώσης μέσω της μάθησης που βασίζεται στο Διαδίκτυο, η οποία ενεργοποιεί τη συμμετοχή των μαθητών. Επιπλέον, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι η διαδικτυακή μάθηση μπορεί να οδηγήσει τους νέους στη δημιουργική συμμετοχή στις μαθησιακές τους διαδικασίες, ενώ αναγνωρίζουν τους ρόλους των δασκάλων ως διοργανωτές, που χρησιμοποιούν σύγχρονες μεθοδολογίες διδασκαλίας. Παρά την αναγνώριση ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην μάθηση πρέπει να συμβαδίζει με τις τεχνολογικές εξελίξεις και την έκρηξη των πληροφοριών, καθώς και την αναγνώριση του θετικού αντίκτυπου της εξ αποστάσεως μάθησης στη διατήρηση των πόρων στο ελληνικό σύστημα, φαίνεται ότι η υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών και της εξ αποστάσεως μάθησης βασίζεται στην υπόθεση ότι όλοι οι μαθητές έχουν εύκολη πρόσβαση. Συμφωνείται ότι η εξ αποστάσεως μάθηση έχει νόημα μόνο όταν η φυσική παρουσία είναι απολύτως αδύνατο να επιτευχθεί. Ωστόσο, ενώ οι εκπαιδευτικοί βλέπουν την αξία που επιφέρει η νέα τεχνολογία μαζί με τα οφέλη από τη χρήση των ΤΠΕ κατά τη διάρκεια των διεργασιών διδασκαλίας-μάθησης, λόγω των πλούσιων δυνατοτήτων τους για εκμετάλλευση περιεχομένου, εξακολουθούν να επιδεικνύουν απροθυμία να υιοθετήσουν ολόψυχα την εξ αποστάσεως μάθηση. Οι λόγοι στους οποίους βασίζεται αυτή η απροθυμία μπορούν κατά κύριο λόγο να αναχθούν σε παιδαγωγικές παραμέτρους: δεν είναι κάθε προσέγγιση κατάλληλη για όλα τα εκπαιδευτικά πλαίσια ή τις ανάγκες των μαθητών.

Οι ανησυχίες των δασκάλων σχετικά με την εξ αποστάσεως μάθηση είναι δύο: σκεπτικισμός ως προς την ικανότητά της να επιτύχει αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα, που σχετίζονται με θέματα που βασίζονται σε δεξιότητες όπως η φυσική αγωγή, η τέχνη και η μουσική, καθώς και η απροθυμία να συμβιβαστούν οι δομικές αλλαγές στη διοίκηση προσωπικού. Ωστόσο, υπάρχει κοινό έδαφος μεταξύ των εκπαιδευτικών, ότι τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να έχουν αυτονομία στη χρήση των μέσων ενημέρωσης και στους τρόπους πρόσβασης. Επιπλέον, η εξ αποστάσεως μάθηση αναμένεται να συμμορφώνεται με πολιτικές που προστατεύουν τα προσωπικά στοιχεία των μαθητών και τροφοδοτούν μαθητές με αναπηρίες, χωρίς να εμποδίζουν τις ανάγκες τους για ποιοτική μάθηση και χωρίς

αποκλεισμούς. Παρά αυτές τις διαφορετικές απόψεις σχετικά με την εφαρμογή του, συμφωνούν σε ορισμένες πτυχές, εάν επρόκειτο να ενσωματωθεί η εξ αποστάσεως μάθηση: δεν πρέπει να τίθεται σε κίνδυνο η αποτελεσματική παράδοση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών σε οποιοδήποτε μάθημα, μέσω των νέων τεχνολογιών. Αντίθετα, τέτοιες καινοτομίες θα πρέπει να συμπληρώνουν την τακτική διδασκαλία στην τάξη μετά από κατάλληλο σχεδιασμό και προετοιμασία με κατάλληλες τεχνικές εφαρμογές.

4.2 Συμπεράσματα

Η μελέτη προσπάθησε να διερευνήσει τις απόψεις των καθηγητών της επαγγελματικής δευτεροβάθμιας μάθησης σχετικά με την εξ αποστάσεως. Εμβάθυνε στις στάσεις και τις αντιλήψεις αυτών των εκπαιδευτικών απέναντι στα θετικά και τα αρνητικά που χαρακτηρίζουν τον εκπαιδευτικό τους χώρο. Μια ποσοτική προσέγγιση ήταν αυτή που αποφασίστηκε για τη συλλογή δεδομένων, επιλέχθηκε μια αυτοδιαχειριζόμενη διαδικτυακή έρευνα ερωτηματολογίου, διατηρώντας τη συνοπτική, αλλά πλούσια σε ουσία. Στόχος της έρευνας ήταν η εμβάθυνση σε κάθε πτυχή της μελέτης. Οι μεταβλητές επιλέχθηκαν από διάφορα επιστημονικά περιοδικά που ρίχνουν φως σε τέτοιους τύπους έρευνας παγκοσμίως. Το κύριο εργαλείο για την αξιολόγηση των ερωτήσεων-μεταβλητών ήταν μια κλίμακα Likert πέντε βαθμών — που κυμαινόταν από «καθόλου» έως «πολύ»— συμπληρωμένη από δυαδικές υποβαθμίσεις Ναι/Όχι (Παράρτημα 1), το οποίο χωρίζεται σε τέσσερις κύριες ενότητες. Η ηλικία, το φύλο και οι πληροφορίες για το εκπαιδευτικό υπόβαθρο αποτελούν το πρώτο μέρος. Οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την εξ αποστάσεως μάθηση ήταν αυτό που εξέτασε το Τμήμα II. Η ενότητα III εξέτασε ερωτήματα σχετικά με τα δυνατά σημεία και τα εμπόδια, ενώ η ενότητα IV εμβάθυνε σε εκείνα που αφορούν τη συμβολή της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην εξ αποστάσεως μάθηση.

Έγινε χρήση του Google Forms διαδικτυακής πλατφόρμας. Χρησιμοποιήσαμε μια σκόπιμη μέθοδο δειγματοληψίας για αυτήν τη μελέτη, όπου επιλέξαμε τους ερωτηθέντες με βάση συγκεκριμένα κριτήρια που θα διασφάλιζαν ότι έχουμε ένα ευρύ

φάσμα ατόμων στην ομάδα. Υπάρχουν πολλά πλεονεκτήματα που συνδέονται με αυτήν την προσέγγιση, μεταξύ των οποίων τα υψηλά ποσοστά συλλογής δεδομένων, οικονομικά αποδοτικό (από άποψη πόρων) και ευκολία της πρόσληψης συμμετεχόντων. Η έρευνα στόχευε μόνο σε καθηγητές επαγγελματικής εκπαίδευσης στη μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση και παρείχε εκατό ερωτηθέντες βάσει διαφορετικών χαρακτηριστικών, ώστε να αξιοποιήσουμε αποτελεσματικά τα δεδομένα που συλλέχθηκαν. Ο σκοπός του πιλοτικού τεστ πριν από τη μελέτη ήταν προληπτικός και στόχευε στην αποφυγή μεροληψίας και υποκειμενικότητας. Το τεστ περιελάμβανε την επιλογή πέντε ατόμων τυχαία, τα οποία αποδείχθηκαν επιτυχημένα από άποψη ανατροφοδότησης - όλοι συμφώνησαν ότι το ερωτηματολόγιο ήταν εύκολα κατανοητό και όχι άσκοπα μεγάλο. Η εισαγωγή της έρευνας περιλάμβανε λεπτομέρειες για τον σκοπό και τον συγγραφέα της έρευνας, διασφαλίζοντας ότι όλες οι ερωτήσεις ήταν σύντομες για λόγους σαφήνειας. Δόθηκαν πρόσθετες οδηγίες, όταν ήταν απαραίτητο, για ακριβείς απαντήσεις.

Οι ερευνητές τόνισαν την εμπιστευτικότητα των συμμετεχόντων και την εθελοντική συμμετοχή ως βασικά ζητήματα. Παρομοίως, τα υποκείμενα έλαβαν οδηγίες να μην συζητούν ή να μαντεύουν για το θέμα, όταν δίνουν την απάντησή τους. Οι ερευνητές μοιράστηκαν τα στοιχεία επικοινωνίας τους, για οποιεσδήποτε διευκρινίσεις χρειάζονταν. Επίσης, μεταφέρθηκε ότι δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις - μόνο έγκυροι επιστημονικοί σκοποί. Ζητήθηκε σθεναρά μια αδιάλλακτη δέσμευση για την αντιμετώπιση όλων των επιθυμητών στοιχείων, δεδομένης της πιθανής συμβολής της μελέτης στην απόκτηση οριστικών ευρημάτων σε αυτόν τον τομέα και διατηρήθηκαν τις αναφορές δεδομένων στα Έγγραφα Google αποθηκευμένες μέχρι να ολοκληρωθούν όλες οι εργασίες. Πήραμε περιγραφικά στατιστικά στοιχεία χρησιμοποιώντας το SPSS για στατιστική ανάλυση.

Στο τέλος της ημέρας, η εξ αποστάσεως μάθηση αποτελεί μια πρωτοποριακή προσέγγιση στην μάθηση - μια προσέγγιση που έχει την ικανότητα να εμπλουτίζει την παραδοσιακή διδασκαλία, ενώ παράλληλα χρησιμεύει ως εναλλακτική λύση όπου η φυσική παρουσία στις τάξεις δεν είναι πρακτική. Η χρήση των ΤΠΕ στην μάθηση είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο και όλο και περισσότερα άτομα στον εκπαιδευτικό τομέα αγκαλιάζουν αυτές τις νέες τεχνολογίες. Αναγνωρίζουν το ρόλο που διαδραματίζουν

στην μάθηση και ως εκ τούτου αναλαμβάνουν την κατάρτιση στις ΤΠΕ, για να είναι στο ίδιο επίπεδο με αυτούς. Από τη μία πλευρά, φαίνεται ότι οι ΤΠΕ δεν μπορούν να απογοητεύσουν τα παιδιά που διανύουν ήδη τη δεύτερη δεκαετία, επειδή είχαν επαφή με την τεχνολογία από τη γέννησή τους. Ωστόσο, από την άλλη πλευρά, διατυπώνονται επιφυλάξεις σχετικά με το εάν η ψηφιακή μάθηση μπορεί να καλύψει τις ανάγκες συναισθηματικής και ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης τους.

Από την πλευρά του, το κράτος προωθεί τις τεχνολογικές υποδομές. Ο στόχος είναι διπλός: εναρμόνιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, ενώ παράλληλα αναβαθμίζεται η μάθηση προς όφελος της νεολαίας και της κοινωνίας. Ωστόσο, η υιοθέτηση νέων τεχνολογικών μέσων στην μάθηση παραμένει πρόκληση στη χώρα μας, λόγω περίπλοκων διαδικασιών και φραγμών που πρέπει να ξεπεραστούν. Ο συνδυασμός της παραδοσιακής διδασκαλίας με τα ψηφιακά εκπαιδευτικά προγράμματα φαίνεται να είναι καλά αποδεκτός καθώς προσφέρει καινοτόμους τρόπους για την αξιοποίηση του περιεχομένου.

Η εμφάνιση της νέας σφαίρας στην παιδαγωγική — η μετάβαση στην ψηφιακή εποχή μέσω της πρακτικής της εξ αποστάσεως μάθησης — είναι μια συνεχής διαδικασία που απαιτεί ακόμη πολλές προσπάθειες για να υλοποιηθεί. Χωρίς αμφιβολία, η διερεύνηση των στάσεων και των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας μάθησης σχετικά με την υιοθέτηση καινοτόμων τεχνολογιών (όπως υπογραμμίζεται από αυτή τη μελέτη) είναι τόσο κρίσιμη όσο και αναπόφευκτη. Πρέπει να θυμόμαστε ότι οι εκπαιδευτικοί ενεργούν ως εκτελεστές για κάθε εκπαιδευτική μεταμόρφωση που τίθεται στο παιχνίδι και δεν είναι απλοί παρατηρητές.

4.3 Περιορισμοί της έρευνας

Η έρευνα έχει ορισμένες επιφυλάξεις που πρέπει να σημειωθούν. Το μέγεθος του δείγματος είναι περιορισμένο. Μόνο 100 άτομα συμμετείχαν στη μελέτη, επομένως δεν είναι απολύτως αντιπροσωπευτική του γενικού πληθυσμού. Αυτό δεν μας επιτρέπει να κάνουμε απόλυτες δηλώσεις για όλα τα άτομα και τη δυνατότητα εφαρμογής τους σε αυτά. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν ακόμη μερικά στοιχεία που μπορούμε να αντλήσουμε

με βάση τη συμβολή όλων σε αυτό το θέμα. Επιπλέον, σημειώστε ότι όλα τα δεδομένα συγκεντρώθηκαν μέσω μιας διαδικτυακής έρευνας με χρήση των Φόρμων Google—αυτή η μεθοδολογία ενδέχεται να εισάγει τους δικούς της περιορισμούς λόγω της μορφής και ένας ακόμη περιορισμός για εμάς ήταν ο χρόνος.

Περιορισμός επίσης υπήρχε και λόγω τη απαίτησης της συναίνεσης κάθε ατόμου πριν από οποιαδήποτε ανάλυση, μέσω απαντήσεων σε ερωτηματολόγια. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες δεσμεύονταν με σφραγίδες εμπιστευτικότητας, για να διατηρήσουν τις απαντήσεις τους εμπιστευτικές. Ακόμη, κάθε ερωτώμενος ήταν υποχρεωμένος να συμπληρώσει κάθε ερώτηση - όλα τα στοιχεία ήταν πολλαπλής επιλογής. Ουσιαστικά, εάν ένα άτομο δεν απαντούσε σε μία ερώτηση ή παρέλειπε κάποια ενότητα, δε θα μπορούσε να συνεχίσει. Συνεπώς, θα θεωρούνταν ότι δεν έχουν υποβάλει καθόλου το ερωτηματολόγιο.

4.4 Προτάσεις για έρευνα

Τόσο σε πρακτικό όσο και σε θεωρητικό-ερευνητικό επίπεδο, η τρέχουσα μελέτη και η εμπειρική έρευνα έχουν τη δυνατότητα να συνεισφέρουν σημαντικά. Όσον αφορά τις πρακτικές επιπτώσεις, η μελέτη εξετάζει και διερευνά διάφορα ζητήματα, παρέχοντας πολύτιμες γνώσεις και ερευνητικά ευρήματα. Γίνεται προφανές ότι για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που σχετίζονται με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και να αξιοποιηθεί το δυναμικό της, είναι κρίσιμο να εφαρμοστούν τα κατάλληλα μέτρα και να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες. Με αυτόν τον τρόπο, η εξ αποστάσεως μάθηση μπορεί να χρησιμεύσει αποτελεσματικά ως εργαλείο, για την πλοήγηση στις αλλαγές που συμβαίνουν σε όλα τα επίπεδα.

Η προτεινόμενη λύση περιλαμβάνει δύο βασικές πτυχές: την ευρύτερη υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών και την ενσωμάτωση της τεχνολογίας στην κατάρτιση των Ελλήνων εκπαιδευτικών. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει να υπάρξει μια αλλαγή στην προσέγγιση για την κατάρτιση νέων εκπαιδευτικών, με έμφαση στην ενίσχυση των δεξιοτήτων τους στην επικοινωνία, την εποπτεία, την αξιολόγηση, την ανατροφοδότηση και την παροχή ψυχολογικής υποστήριξης κατά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Για να καταλήξουμε σε πιο οριστικά συμπεράσματα, θα πρέπει να διεξαχθεί πρόσθετη έρευνα σε μεγαλύτερο δείγμα εκπαιδευτικών από ένα ευρύτερο φάσμα σχολείων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Abdelrahim M. Zabadi, A. H.-A. (2016). University Students' Attitudes towards E-Learning. *Canadian Center of Science and Education*, 287.

Abdo, M. I. H. (2021). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και ο αντίκτυπός της στη δημιουργικότητα των μαθητών: Μια πρακτική εμπειρία για μαθητές της Ταξιαρχίας Qweismeh. <https://doi.org/10.1016/j.matpr.2021.08.070>

Aldowah, H., Ghazal, S., & Muniandy, B. (2015). Issues and Challenges of using E-Learning in a Yemeni Public University. *Indian Journal of Science and Technology*.

Alemanno, A. (2020). Η ευρωπαϊκή απάντηση στον COVID-19: Από τη ρυθμιστική εκπαίδευση στον ρυθμιστικό συντονισμό. *European Journal of Risk Regulation*, 11, (2), 307-316. <https://doi.org/10.1017/err.2020.44>

Al-Mawee, W., Kwayu, K. M. & GharaiBeth, T., (2021). Η προοπτική του μαθητή για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19: Μελέτη περίπτωσης του Πανεπιστημίου του Δυτικού Μίσιγκαν, Ηνωμένες Πολιτείες. *International Journal of Educational Research Open*, 2, (2). <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2021.100080>

Arkorful, V., & Abaidoo, N. (2014). The role of e-learning, the advantages and disadvantages of its adoption in Higher Education. *International Journal of Education and Research*.

Cappelle, F. V., Chopra, V., Ackers, J., & Gochyyev, P. (2021). Μια ανάλυση της προσέγγισης και της αποτελεσματικότητας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην Ινδία κατά τη διάρκεια του κλεισίματος των σχολείων λόγω του COVID-19. *International Journal of Educational Development*, 85, (102439). <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2021.102439>

Chakraborty, P., Mittal, P., Gupta, M. S., Yadav, S., & Arora, A. (2020). Γνώμη μαθητών για την ηλεκτρονική εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 3, (3), 357-365. <https://doi.org/10.1002/hbe2.240>

Chang, G. C., & Yano, S., 2020. Πώς αντιμετωπίζουν οι χώρες τις προκλήσεις του COVID-19 στην εκπαίδευση; Στιγμιότυπο των μέτρων πολιτικής. [σε απευθείας σύνδεση] *Ιστολόγιο Παγκόσμιας Εκπαίδευσης*. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://gemreportunesco.wpcostaging.com/2020/03/24/how-are-countries-addressing-the-covid-19-challenges-in-education-a-snapshot-of-policy-μέτρα/> [Πρόσβαση στις 15 Οκτωβρίου 2021].

Clarke, A., & Englebright, L. (2013). ΤΠΕ: Η νέα βασική δεξιότητα. Λέστερ: NIACE.

Clover, I. (2017). *Advantages And Disadvantages Of eLearning*. Retrieved from elearningindustry.com: <https://elearningindustry.com/advantages-and-disadvantages-of-elearning>

Cooper, D. R., & Schindler, P. S. (2014). Μέθοδος επιχειρηματικής έρευνας. 12η έκδ. Νέα Υόρκη: McGraw- Hill.

Costa, R. D. D., Souza, G. F. D., Castro, T. B. D., Valentim, R. A. D. M., & Dias, A. D. P. (2020). Προσδιορισμός Στυλ Μάθησης στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση μέσω της Αλληλεπίδρασης του Μαθητή με ένα Σύστημα Διαχείρισης Μάθησης. *IEEE Revista Iberoamericana de Tecnologias del Aprendizaje*, 15, (3), 148-160. DOI: 10.1109/RITA.2020.3008131

Gifot.C., B. (2018). Higher Secondary Level Students' Attitude toward Use of E-Learning Materials. *Journal of Health Promotion*.

Guragain, N. (2016). *E-Learning Benefits and Applications*. Helsinki : Helsinki Metropolia University of Applied Sciences.

Hatip, A., 2020. Ο Μετασχηματισμός της Μάθησης κατά την Πανδημία COVID-19 προς τη Νέα Κανονική Εποχή. [σε απευθείας σύνδεση] Sciencedirect.com. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://www.researchgate.net/publication/346530773_The_Transformation_Of_Learning_During_Covid-19_Pandemic_Towards_The_New_Normal_Era [

Haw, S.-K. (2015). LearnCube: A Conceptual Framework for E-Learning. *Indian Journal of Science and Technology*, 1-1.

Kara, M., Erdogdu, F., Kokoc, M., & Cagiltay, K. (2019). Προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι στη διαδικτυακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Ανασκόπηση λογοτεχνίας. *Open Praxis*, 11, (1), 5-22. DOI: 10.5944/openpraxis.11.1.929

Khalid, F. (2016). Επιλογή του Σωστού Συστήματος Διαχείρισης Μάθησης (LMS) για το Πλαίσιο του Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος: Μια Συστηματική Ανασκόπηση. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 11, (06), 55-61. DOI: 10.3991/ijet.v11i06.5644

Kim, S. H., & Park, S. (2021). Επίδραση της ροής μάθησης και της ικανοποίησης της ηλεκτρονικής μάθησης εξ αποστάσεως στα μαθησιακά αποτελέσματα και η επίδραση της συγκρατημένης διαμεσολάβησης του κοινωνικού-αξιολογητικού άγχους σε φοιτητές νοσηλευτικής σχολής κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19: Μια διατομεακή μελέτη. *Nurse Education in Practice*, 56, 103197. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2021.103197>

Mandela, N. (2019). <https://e-student.org/disadvantages-of-e-learning/>. Retrieved from <https://e-student.org>: <https://e-student.org/disadvantages-of-e-learning/>

Masie, E. (2019). *The benefits of utilizing e-learning technologies are plentiful*.

Mishra, L., Gupta, T., & Shree A. (2020). Διαδικτυακή διδασκαλία-μάθηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά την περίοδο αποκλεισμού της πανδημίας COVID-19. *International Journal of Educational Research Open*, 1, 100012. <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2020.100012>

Ndirangu, L., Sossion, W., & Wambugu, P. (2015). *Students' Attitude Towards' Use of Information and Communication Technology*. Nyeri: International Journal for Innovation Education and Research.

Ndzibah, D., & Ofori, C. (2017). Opportunities of e-learning in developing countries. *Evolving Pedagogy*.

Ouyang, J. R., & Stanley, N. (2014). Θεωρίες και Έρευνα στην Εκπαιδευτική Τεχνολογία και Εκπαίδευση εξ Αποστάσεως μέσω Μαυροπίνακα. *Universal Journal of Educational Research*, 2, (2), 161-172.

Patel, N. (2021). Πώς η τεχνολογία επηρεάζει την επικοινωνία. [σε απευθείας σύνδεση] Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://neilpatel.com/blog/technology-communication/>.

Pawar, D. S., & Dr. Deshpande, A. (2020). Εξέλιξη της ασύρματης τεχνολογίας. *International Journal of Computer Science and Mobile Computing*, 9, (4), 91-94

Qazi, A., Qazi, J., Naseer, K., Zeeshan, M., Qazi, S., Abayomi-Ali, O., Ahmad, S., Darwich, M., Talpur, B. A., Hardaker, G., Naseem, U., Yang, S., & Haruna, K. (2021). Υιοθέτηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για τη συνέχιση του ακαδημαϊκού έτους εν μέσω του lockdown COVID-19. *Review Services Children and Youth Services*, 126, (4), 106038. DOI: 10.1016/j.chilyouth.2021.106038

Rapeepisarn, K., Fung, C. C., Wong, K. W., & Khine, M. S. (2018). Η σχέση μεταξύ των ειδών παιχνιδιών, των τεχνικών μάθησης και των μορφών μάθησης στα εκπαιδευτικά παιχνίδια υπολογιστή. *Technologies for e-Learning and Digital Entertainment*, 497-508. DOI: 10.1007/978-3-540-69736-7_53

Rosmani, A. F., Mutalib, A. A., & Sarif, S. M. (2020). Η εξέλιξη της διάδοσης πληροφοριών, των μέσων επικοινωνίας και της τεχνολογίας στη Μαλαισία. *Journal of Physics Conference Series*, 1529, 022044. DOI: 10.1088/1742-6596/1529/2/022044

Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2019). Μέθοδοι έρευνας για φοιτητές επιχειρήσεων. 5η έκδ. Harlow: Prentice Hall.

Selivanov, V. V., & Savchenko O. Y., (2019). Investigation of Some Aspects of the History of Distance Learning. [σε απευθείας σύνδεση] Σημαιολογικός μελετητής. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://www.semanticscholar.org/paper/Investigation-of-some-Aspects-of-the-History-of-Selivanov-Savchenko/3d9dbc62ae82be415f025298e9273052daf5715e21>]Ac.

Shahmoradi, L., Changizi, V., Mehraeen, E., & Bashiri, A. (2018). The challenges of E- learning system: Higher educational institutions perspective. *Journal of Education and Health Promotion*.

Shakya, S., Sharma, G., & Thapa, K. B. (2017). State Education System with e-learning in Nepal: Impact and Challenges. *Journal of the Institute of Engineering*, 1.

Sherry, L. (2015). Ζητήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Διεθνές ΙΙ. Εκπαιδευτικών Τηλεπικοινωνιών, 1, (4), 337-365.

Singh, S. (2020). *Scope and Challenges of e-Learning in Nepalese Context*. Retrieved from edusanjal.com: <https://edusanjal.com/blog/scope-and-challenges-e-learning/>

Slechtova, P. (2015). Attitudes of undergraduate students to the use of ICT in education . *Procedia - Social and Behavioral Sciences*.

Thakkar, S., & Joshi, H. (2017). Students' Attitude towards E-learning. *International Journal of Advance Engineering and Research Development*.

Thanji, M. (2018). A Study of Benefits and Limitations of eLearning-A Learner's Perspective. *International Journal of Pure and Applied Mathematics*.

Thapa, V. (2020). Possibilities of E-Learning in Higher Education of Nepal. Thomes, J. (2019). 10 Outstanding Benefits Of eLearning. *elearningindustry*.

Topuz, S., Sezer, N. Y., Aker, M. N., Gonenc, I. M., Cengiz, H. O., & Korucu, E. (2021). Μια ανάλυση SWOT των απόψεων των φοιτητών μαιευτικής σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19 μια ποιοτική μελέτη. *Μαιευτική*, 103, 10316. DOI: 10.1016/j.midw.2021.103161

Usluel, Y. K., & Mazman, S. G. (2022). Υιοθέτηση των εργαλείων Web 2.0 στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 1, (1), 818-823. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2022.01.146>

Ηνωμένα Έθνη. (2013). Συνέδριο για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη. Δείκτες Ανάπτυξης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών. Νέα Υόρκη: Ηνωμένα Έθνη.

Νικηφόρος, Σ., Τζαναβάρης, Σ., & Κερμανίδης, Κ. Α. (2020). Μεταπανδημική Παιδαγωγική: Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα κατά την πανδημία του COVID-19 μέσα από τα μάτια των δασκάλων. *EJERS, European Journal of Engineering Research and Science, Special Issue: CIE 2020*. <https://doi.org/10.24018/ejers.2020.0.CIE.2305>

Παρασκευάς, Μ., Ασημακόπουλος, Γ., & Τριανταφύλλου, Β. (2020). Κοινωνία της Πληροφορίας. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. <http://hdl.handle.net/11419/386>

Τζιφόπουλος, Μ. (2020). Στη σκιά του κορωνοϊού. Εξ αποστάσεως εκπαίδευση και δεξιότητες ψηφιακού γραμματισμού στην Ελλάδα. *International Journal of Social Science and Technology*, 5, (2), 1-14.

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. 2022. Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση Οδηγίες και Σχετική Ενημέρωση. [Ηλεκτρονικό] Διαθέσιμο:

https://www.minedu.gov.gr/anastoli-leitourgias-ekpaideftikon-monadon/44445-21-03-2020-odigies-gia-tin-eks-apostaseos-ekpaidefsi#anchor_aei
Φίλιας, Β. (2021). Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών. Αθήνα: Εκδ. Gutenberg.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο

Αγαπητέ συμμετέχοντα,

Η συμβολή σας στην ολοκλήρωση της τελικής μου εργασίας, με τίτλο «Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την εξ αποστάσεως μάθηση στη μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση», εκτιμάται ιδιαίτερα. Αυτό το ερωτηματολόγιο παίζει καθοριστικό ρόλο στη συλλογή πληροφοριών και η συμμετοχή σας είναι απαραίτητη. Να θυμάστε ότι δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις και οι απαντήσεις σας θα παραμείνουν ανώνυμες. Επιλέξτε τις επιλογές που αντικατοπτρίζουν καλύτερα τις γνώσεις και τις πεποιθήσεις σας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η συμμετοχή σε αυτήν την έρευνα δε θα σας προσφέρει κανένα προσωπικό όφελος. Ωστόσο, τα δεδομένα που συλλέγονται θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά από τον ερευνητή και θα παρουσιαστούν σε συγκεντρωτική μορφή για περαιτέρω έρευνα και ενίσχυση της γνώσης. Ο εκτιμώμενος χρόνος για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι περίπου 10 λεπτά.

.....

Με εκτίμηση.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: menelaoudeme@gmail.com

Η συμμετοχή στην έρευνα είναι κάτι στο οποίο συμφωνώ, έχοντας διαβάσει το ενημερωτικό σημείωμα.

Ενότητα Α. Δημογραφικά στοιχεία

1. Φύλο

- Γυναίκα
- Άνδρας

2. Ηλικιακό επίπεδο

- 25 - 34
- 35 - 44
- 45 - 54
- 55 +

3. Σπουδές

- ΑΕΙ
- Μεταπτυχιακό
- Διδακτορικό

4. Οικογενειακή κατάσταση

- Ελεύθερος
- Σε σχέση
- Παντρεμένος / Σύμφωνο συμβίωσης

5. Εμπειρία

- Έως 5 έτη
- 6-10 έτη
- 11-15 έτη
- 16 και άνω

Ενότητα Β. Εξ αποστάσεως μάθηση και εκπαιδευτική διαδικασία

1. Χρησιμοποιείτε τις ΤΠΕ στην διδασκαλία σας;

- Ναι
- Όχι

2. Κατά πόσο συμφωνείτε με τα παρακάτω;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Η εκπαιδευτική διαδικασία στη χώρα μας κάνει χρήση των ΤΠΕ	1	2	3	4	5
Οι εκπαιδευτικοί είναι θετικοί απέναντι στην εξ αποστάσεως μάθηση	1	2	3	4	5
Οι έλληνες εκπαιδευτικοί διαθέτουν τις γνώσεις που απαιτούνται	1	2	3	4	5
Η εξ αποστάσεως μάθηση βοηθά στο να εξοικονομηθούν πόροι	1	2	3	4	5
Η εξ αποστάσεως μάθηση είναι απαραίτητη μόνο σε περιπτώσεις ανάγκης (όπως στην πανδημική κρίση)	1	2	3	4	5

Ενότητα Γ. Θετικά σημεία και εμπόδια

1. Κατά πόσο θεωρείται ως θετικά τα παρακάτω σημεία στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως μάθησης;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Η διδασκαλία μέσω ΤΠΕ δίνει την ευκαιρία για καλύτερη αξιοποίηση στο εκπαιδευτικό υλικό	1	2	3	4	5
Τα διαδικτυακά μαθήματα βοηθούν καλύτερα στην επικοινωνία των μαθητών μεταξύ τους, αλλά και με τον εκπαιδευτικό	1	2	3	4	5
Μέσω της διαδικτυακής μάθησης θέτονται στο επίκεντρο της διδασκαλίας οι μαθητές και οι εκπαιδευτικές τους ανάγκες	1	2	3	4	5
Υπάρχει ήδη εξοικείωση των μαθητών με το διαδίκτυο	1	2	3	4	5
Δίνει την δυνατότητα διδασκαλίας σε όλους τους μαθητές να παρακολουθήσουν το μάθημα (πχ απουσία λόγω αρρώστειας)	1	2	3	4	5
Οι μαθητές μπορούν να αποθηκεύουν το υλικό και να το ξαναβλέπουν αργότερα	1	2	3	4	5

2. Κατά πόσο θεωρείται ως εμπόδια τα παρακάτω στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως μάθησης;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Υπάρχει ο κίνδυνος περιορισμού της κριτικής σκέψης των μαθητών	1	2	3	4	5
Υπάρχει ο κίνδυνος της απομόνωσης των μαθητών και της μείωσης της κοινωνικοποίησης τους	1	2	3	4	5
Ελλειπείς γνώσεις των συμμετεχόντων στην πληροφορική ή ελλειπής εξοπλισμός	1	2	3	4	5
Δυσκολία στην διδασκαλία των πολύ νεαρών ηλικιών	1	2	3	4	5
Αλλαγές και προσαρμογές στο εκπαιδευτικό προσωπικό και αγορά εξοπλισμού	1	2	3	4	5
Δυσκολία συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία όταν δεν υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός	1	2	3	4	5
Έλλειψη επιτήρησης των μαθητών	1	2	3	4	5

Ενότητα Δ. Επίδραση της εξ αποστάσεως μάθησης στην επαγγελματική μάθηση

4. Κατά πόσο, θα λέγατε, ότι ισχύουν τα παρακάτω;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Εμπλουτισμός και αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαιδευτικής διαδικασίας για καλύτερη ένταξη στην επαγγελματική ζωή	1	2	3	4	5
Ποιοτικότερη επαγγελματική μάθηση	1	2	3	4	5
Κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών	1	2	3	4	5
Άμεση και αποδοτικότερη συνεργασία των συμμετεχόντων	1	2	3	4	5
Αποδοτικότερη εκμάθηση των νέων τεχνολογιών	1	2	3	4	5

Σας ευχαριστώ για την συμβολή σας στην έρευνα που κάνω

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

Συνολικός Αριθμός Λέξεων: 12843